

Приморске новине

ЛИСТ ССРН ОПШТИНЕ БУДВА

ИЗЛАЗИ ПЕТНАЕСТОДНЕВНО

ГОДИНА XVII

БРОЈ 359

30. ЈУН 1989.

ЦИЈЕНА 3000 ДИНАРА

ГРАЂАНИ СУ ОДЛУЧИЛИ

ПРЕДСЈЕДНИЦИ ЂОРЂИЈЕ ПРИБИЛОВИЋ И СЛОБОДАН ФРАНОВИЋ

- Коначну одлуку ће донијети и потврдити вољу грађана делегати Скупштине општине у новом сазиву на првој сједници.

На изборима одржаним 25. јуна 3494 грађана наше општине од 6281 уписаног (55,63%) изабрали су предсједника Скупштине општине и предсједника Извршног одбора СО. На листи кандидата за предсједника Скупштине општине били су Ђорђе Медин, Ђорђије Прибиловић и Видеоје Сјеклоћа који су једини од 40 евидентираних кандидата испунили предвиђене услове (лично прихваташе кандидатуре и статус делегата у Скупштини општине). Највише гласова добио је Ђорђије Прибиловић 2168 (62,05% од броја грађана који су изашли на гласање), затим Ђорђе Медин 1049 (30,02%) и Видеоје Сјеклоћа 178 (5,09%).

Гласање за предсједника Извршног одбора СО обављено је у два круга. 18. јуна од пет кандидата (Драгомир Бубања, Владислав Јовановић, Ирина Половић, Илија Франичевић и Слободан Франовић) нико није добио више од половине гласова грађана који су изашли на изборе, па су се на новој листи кандидата за предсједника општинске владе нашли два кандидата који су добили највише гласова: Слободан Франовић и Илија Франичевић. На изборима одржаним 18. јуна Слободан Франовић је добио 1970 (56,38%), а Илија Франичевић 1201 (34,37) гласова од 3494 грађана који су изашли на изборе.

Према утврђеним правилима на претходном изјашњавању грађана за предсједника Скупштине општине изабран је Ђорђије Прибиловић, а за предсједника Извршног одбора Скупштине општине Слободан Франовић. Делегати новог сазива Скупштине општине ће на првој сједници ове кандидате изабрати за два најдговорнија општинска функционера и тако потврдити вољу грађана изражену на изборима.

РЕЗУЛТАТИ КОНКУРСА ЗА ХУМОРЕСКУ

ПРВА НАГРАДА ЗОРАНУ БОЖОВИЋУ

- Додијељене и друга, трећа и шест откупних награда.

Жири Другог југословенског конкурса „Приморских новина“ за хумореску из савременог живота у саставу Божан Богетић, књижевник, предсједник жирија, Светислав Божковић хумориста и Владислав Станишић, главни и одговорни уредник, на састанку одржаном 12. јуна, одлучио је да прву награду на конкурсу добије Зоран Божовић из Београда за хумореску „Невоље с домовином“. Другу награду добио је Драган Рајчић из Крагујевца за хумореску „Орочене мисли“, а трећу Жарко Ђуровић из Београда за хумореску „Пјевач интернационале“.

Откупне награде добили су Голуб Лазаревић из Крагујевца за хумореску „Полутан“, Љубиша Јовановић из Велике Плане за хумореску „Удес“, Драган Матејић из Крушевца за хумореску „Једнолична исхрана“, Боривоје Срећковић из Обреновца за хумореску „Море“, Никола Мрвић из Београда за хумореску „Стари добри вук“ и Владислав Станојевић из Београда за хумореску „Иницијатива из базе“.

Прва награда износи 500.000 динара, друга 300, трећа 200, а откупне 150 хиљада динара.

У овом броју објављујемо првонаграђену хумореску, а следеће ћемо објавити у наредним бројевима.

„Хаваји“ СУ ПРОМИЈЕНИЛИ РУХО

НА ПРАГУ ГЛАВНЕ ТУРИСТИЧКЕ СЕЗОНЕ

ИМА РАЗЛОГА ЗА ОПТИМИЗАМ

Биланс шестомјесечног пословања у ООУР „Будва“ више је него добар. Инострани туристи остварили су пет хиљада ноћења више него у исто вријеме прошле године, па се главна туристичка сезона очекује са више оптимизма. Ванпансионарска потрошња је за овај период, чак, ушестостручена што је, опет, од посебног значаја.

Иначе, цијене у ванпансионару повећане су за 36 одсто и до краја туристичке сезоне мјесечно ће се усклађивати с порастом западнојемачке марке. Директор „Будве“ каже да добро пуњење хотела почети 15. јула. До краја септембра проблема неће бити што значи да треба очекивати добру туристичку жетву“.

Уложених 70 милијарди динара из прошлогодишње акумулације у изградњу нових објеката и уређење постојећих, ради обогаћивања понуде, даје жељене резултате. У Бечићима су већ у употреби 60 нових апартманских кревета, двије трговине и клуб агенције „Бемекс“. У Петровацу су гости уселили у новоизграђене виле са 300 апартманских кревета. Отворен је нови ресторански комплекс „Хаваји“ на острву Свети Никола. Почетком јула отвориће се нови ресторан са

посластичарницом у Пржну. У том објекту има неколико мањих трговина и сви ти садржаји представљају значајан допринос обогаћивању понуде у светостефанској зони високог туризма.

Љубо Рађеновић директор ООУР „Будва“ жали што се нијесу остварили планови за отварање предвиђених локала у Старом граду. Почетак валоризације овог обновљеног ста-

рог урбаног језгра, који за туристичку Будву представља изузетну прилику, никако да почне. Биће потребно, каже он, да се сви друштвени субјекти позабаве овим питањем, јер Стари град представља изузетну могућност за проширење и обогаћивање укупне туристичке понуде у „метрополи црногорског туризма“.

Д. Новаковић

У ОВОМ БРОЈУ:

● Изборне активности:

Игра са много правила

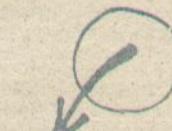
● Како је протекла посљедња сједница Скупштине општине

● Зашто су се скупштински делегати и грађани жалили у ЦК СКЦГ?

● Наш досије:

Све што је рекао Добрица Ђосић.

GRAD
TheATre
CiTY
BUDVA

ПОСЕБНИ ДОДАТAK: „ПРИМОРСКИХ НОВИНА“

- Програм фестивала
- Продукције фестивала
- Вида Огњеновић: Кањош Мацедоновић, први чин драме

ЗАВРШНИЦА ИЗБОРНИХ АКТИВНОСТИ

ИГРА СА МНОГО ПРАВИЛА

Ванредни избори за огранак друштвено-политичких заједница у нашој Републици, ма-нифестовала су се заиста као ванредни, а у тој ванредности субјективна је потпуно превладала објективну компоненту. Глад за демократијом која се често сводила на неограничену слободу предлагања и шансу за добар пласман „свог“ кандидата, сударала се старим методима и обрасцима кадровања и богојданим кадровицима са формалним или неформалним легитимитетом.

У тим условима посматрачу са стране скоро ништа није било јасно. Није у почетку, могло бити прихватљиво одговарајуће са утврђивањем изборних прописа и правила у Републици и лежерност у њиховом спровођењу на нивоу општине. Највише неспоразум и спорења било је, лако-је претпоставити, око утврђивања кандидата за двије најодговорније функције: предсједника Скупштине и предсједника Извршног одбора СО. Предсједник СО мора прво бити делегат, па онда кандидат за предсједника, или не мора. Предсједник ће бити 21. члан Друштвено-политичког вијећа „по положају...“ предсједник Извршног одбора се не може брати референдумом... само су нека од питања којима су обиловале многе расправе, умјесто да се све то проверја у надлежним републичким органима а вријеме утроши у прече ствари. Критичка расправа о предложеним кандидатима, па пирмјер. На крају, све је постало јасно и једноставно, али је изостала права расправа о кадровима. Случајно или не, остаје да се истражује. У том малом изборном хаосу десило се и да два кандидата за предсједника Скупштине општине Башка Богетића, књижевнице из нашег краја који сада живи и ради у Београду. Образложение: није стални становник наше општине. Накнадно (!) је пројверено и од надлежног републичког органа добијено мишљење да пребивалиште не мора бити одлучујући фактор нечије кандидатуре за предсједника Скупштине општине. Али, прође ваз. Зоран Шпадијер је у више организација и заједница предложен за предсједника СО, али ни у једној није изабран, нити предложен за

- Да ли су се и поред све брзине с којом се избори спроводе могли изјећи неспоразуми (и последице) око схватања и спровођења избора?

делегата у Скупштини општине. Кандидациона конференција је оцјенила да она може то да исправи и ставила га на листу кандидата за Друштвено-политичко вијеће СО. Тако су се на листи кандидата за ДПВ нашли и два кандидата за предсједника СО (други је Видео Сјеклоћа) које ниједна организација и заједница нијесу предложили за делегате у Скупштини општине. Накнадно (опет!) је пројверено и од републичких органа добијено тумачење да је таква кандидatura немоћна. Видео Сјеклоћа је у својој организацији изабран за делегата Вијећа удруженог рада и тако стекао визу да се нађе на листи кандидата, а Зоран Шпадијер је престао бити кандидат јер није био делегат Скупштине општине. Остаје питање зашто грађанима и радницима није благовремено речено да кандидати за предсједника Скупштине општине морају претходно бити изabrani за делегате у том органу.

„Интересантно“ је било и утврђивање кандидата за предсједника Извршног одбора СО. Кандидациона конференција ССРН је 9. јуна утврдила листу од шест кандидата на којој су се нашли они који у прихватили кандидатуру. Тек након тога (опет!) шаље се телекс „горе“ и добија тумачење да Зоран Драговић не може бити кандидат за предсједника Извршног одбора јер је већ два мандата члан тог органа као начелник Одјељења народне одбране. Зоран Драговић је, иначе, од кандидата на листи најчешће предлаган за предсједника општине владе и да се благовремено знало да он не може бити предсједник грађани и радници би вјероватно истакли и друге кандидате. Но, проша је још један ваз. То, међутим, није могло да се деси другом кандидату за предсједника Извршног одбора Скупштине општине. На кандидационој конференцији ССРН када је Башка Богетић „глат“ скинут са листе кандидата због тога што су делегати били ујеђени да он није стални становник наше општине, нико није постављао питање да ли и други кандидати за двије најодговорније функције имају пребивалиште у нашој општини. Изборна комисија је накнадно (опет!) пројерила и од СУП

добила 13. јуна званичну информацију да Ирена Половић нема пребивалиште на подручју општине. Но, да не би пропала кандидатура већ сјутра, 14. јуна, полази нов званична информација СУП да је у међувремену постала стални становник наше општине! Да ствар око утврђивања кандидата за ове дводје функције буде још чуднија по званичном тумачењу није обавезно да кандидати за предсједника СО и ИО буду претходно становници општине, иако је то пожељно!

Након свега игра са много (промјењивих) правила се приводи крају, грађани су изабрали два предсједника и чекају „печат“ скупштинских делегата на такву своју одлуку. А кад се заврши утакмица, одмах треба добро, критички и непристрасно анализирати шта се све дешавало. То нам је, прије свега, прва лекција из демократских избора и морамо је добро научити како бисмо што безболније прешли са најпосреднијих избора какве смо досад имали, на изборе какве имају остали нормални свијет. У тој анализи свакако посебно треба рашчистити зашто је мало грађана изашло на изборе. Прави је апсурд да су грађани масовније излазили кад су (раније) мање бирали, а не излазе кад заиста имају шансу да бирају. И како да се то деси да у МЗ Будва I два пута пропадну избори, да ни 18. ни 25. јуна не изађе половина бирача. А то је, сјетимо се, она иста мјесна заједница у којој се у јануару, како рекоше неки наши званичници, „догодио народ“. Тада је било чудно како се то догађа народ који неће расправу о одговорности, а сада још чудније како неће да бира кад му се пружila шанса. Тим прије што је у оба случаја на листама било највише имена баш из њихове мјесне заједнице.

На крају, остаје једино да се надамо да ћemo добро проучити шта нам се дешавало претходних избора, и да пожелимо да следећих избора буде мање неспоразума и „слободног судијског ујеђења“, а више јасних и недвосмислених правила, више принципијелности и аргумента, а мање паушалних оцјена, више опредељивања за програме него за „добре људе“.

В.М. Станишић

ХТО „МОНТЕНЕГРОТУРИСТ“

НЕПОВЈЕРЕЊЕ ДИРЕКТОРИМА

- Од члanova Пословодног одбора, директора Радне заједнице и директора сектора повјерење радника једино добио члан Пословодног одбора др Ратко Вукчевић.

Последњег дана прошлог мјесеца седам хиљада радника ХТО

„Монтенегротурист“ тајним гласањем се изјаснило о повјерењу члановима Пословодног одбора, директору Радне заједнице заједничких служби и директорима сектора радне организације. Гласање је спроведено по одлуци Радничког савјетa од 15. маја, с тим што су ту „укаљулисани“ резултати изјашњавања радника ООУР „Будва“ од 12. маја за чланове Пословодног одбора, и радника Радне заједнице заједничких служби ХТО „Монтенегротурист“

Павле Ражнатовић добио је 1686 гласова са, а 1733 против, директор сектора за финансије Милијана Грегорија 1909 за, а 1549 против, директор сектора продаје Ишат Драговића 1722 за, а 1585 против, директор сектора за развој Раде Грегорија 1854 за а 1540 против, и директор сектора за опште и правне по-

лове Горан Орлић 1773 за а 1575 против. Директор РЗ и директори сектора нијесу добили више од половине гласова радника који су изашли на гласање.

Након оваквог резултата гласања о повјерењу најодговорнијим радницима „Монтенегротуриста“ у овој организацији предстоји велика кадровска обнова. Директори сектора су подијелили оставак и њихове дужности су преузели досадашњи помоћници. Чланови Пословодног одбора који нијесу добили повјерење радника на сједници Одбора за кадрове ХТО „Монтенегротурист“ јавили су оставак које ће подијести Радничком савјету, а на истој сједници предложено је да ВД предсједника Пословодног одбора ХТО „Монтенегротурист“ буде др Ратко Вукчевић и да се распише конкурс за нови пословодни одбор.

ДЕЛЕГАТИ
У СКУПШТИНИ
СР ЦРНЕ ГОРЕ

У Вијећу удруженог рада Скупштине СР Црне Горе делегат из наше општине биће др Ратко Вукчевић, кога су изабрали радници организација удруженог рада 12. и 13. јуна. У истом вијећу делегат радника ХТО „Монтенегротурист“ биће Силвана Ђурашевић.

Од 30 кандидата на изборима 18. јуна грађани наше општине за делегате у Вијећу општине Скупштине СР Црне Горе изабрани су Илија Кажанегра и Ђорђије Прибилић.

У Друштвено-политичком вијећу републичке скупштине које су бирали грађани Црне Горе на изборима 18. јуна су и четири делегата из наше општине: Снежана Мијушковић (делегат ССО), др Рајна Дапчевић (делегат Савеза синдиката), Мр Милутин Лалић и Светозар Маровић (делегати Савеза комуниста).

РЕЗУЛТАТИ ИЗБОРА

НОВИ ДЕЛЕГАТИ
СКУПШТИНЕ
ОПШТИНЕ

У Вијеће удруженог рада радици 12. и 13. јуна изабрали 34 делегата. Поновиће се избирали за једног делегата којег бирају ООУР Технички гасови и РЈ Монтекс из Буљарице. За делегате су изабрали Силвана Ђурашевић (делегат РЗ ЗС ХТО „Монтенегротурист“) Нада Поповић, Саво Јовановић (Монтенегроекспрес), Мило Вукчевић, Милан Гардашевић (РЈ Авале), Јубо Масловар, Бранко Прибилић (РЈ ТХ Словенска плажа), Бранко Очинић, Василије Бокан, (РЈ Бечићка плажа), Иво Ђурашевић (РЈ Свети Стефан), Војо Медиговић, Владо Буковић (РЈ Палас), Зоран Лазовић, Иво Зец (Јадран-трговина), Желько Вуковић (Природно лjeчилиште „4. јул“), Чедомир Дапчевић (одмаралишта и туристичке агенције), Пере Ђерковић (дјелови ООУР-а из области трговине и услужних дјелатности), Никола Јевић (РЗ ЗЦ КСРО Јужни Јадран и ООУР Новоградња), Мирко Станишић (Водовод и одржавање станица), Радован Бајук (Комуналне службе и Зеленило), Миланка Вуковић (Завод за изградњу и РО Стари град), Божо Мартиновић (ПТТ), Радмила Петровић (Електродисрибуција), Снежана Војиновић-Лаловић (основна школа), Зорица Ђелоглић (Будванска основна банка), Сенка Прибилић (Дјечји вртић), Оливера Рафаиловић (Дом здравља, Апотека, Џеврени крст), Жарко Пламенац (Зета-филм, Културно-информативни центар, Историјски архив, ОКУД Канаш), Јанко Ражњатовић (Јадрански сајам), Видео Сјеклоћа (Омладински сервис „13. јул“), СПКЗ Елмос, и раднији који самостално обављају дјелатност), Драган Стојадиновић (Црдњашколски центар), Билана Ивановић и Јоко Триповић (Органи управе СО, СДК, радне заједнице државних органа, самоуправних интересних заједница и мјесних заједница).

Од 28 кандидата за Друштв

ено-политичко вијеће, грађани су на изборима 18. јуна изабрали 21: Илија Кажанегра (делегат СК добио је 1874 гласа), Ђорђије Прибилић (СК 1802), Ђорђе Медин (СК 1684), Никола Краповић (СК 1532), Новица Војинић (СК 1435), Раде Грегориј (СК 1408), Војо Кульчић (ССРН 1389), Урош К. Зеновић (СУБНОР 1384), Владимира Кажанегра (ССРН 1352), Крсто Јулашовић (СК 1326), Рајко Јулашовић (ССРН 1307), Зоран Ђорђевић (СК 1303), Томо Мартиновић (ССРН 1284), Божко Перазин (СУБНОР 1220), Ђојко Иванчевић (СК 1219), Мирјана Ђечић (ССРН 1173), Рајка Краповић (ССРН 1117), Видео Глушчевић (ССРН 1068), Милан Ључин (СС 1001), Владо Тичић (СС 996), и Ђуро Радановић (ССРН 902). Нијесу изабрали Илија М. Митровић (СУБНОР 873), Недељка Менић (СС 865), Митар И. Марковић (СУБНОР 779), Милета Бурић (СС 899), Иrena Рајеновић (СС 888), Ђорђе Раковић (ССО 643) и Срђан Милић (ССРН 571). Однос кандидата и изабраних делегата по друштвено-политичким организацијама је следећи: Савез комуниста 7:7, Социјалистички савез радног народа 7:6, Савез синдиката 5:4, СУБНОР 4:2, Савез социјалистичке омладине 2:2.

Грађани у мјесној заједници Будва II, Свети Стефан и Петровац су своје делегате у Вијећу мјесних заједница Скупштине изабрали 18. јуна, а грађани МЗ Ђечић на поновљеним изборима 25. јуна. У МЗ Будва I избори за делегате у Вијећу мјесних заједница ће се поново организовати, јер ни 18. ни 25. јуна није гласала потребна већина грађана. Нови делегати у Вијећу мјесних заједница су Илија Медин, Војислав М. Грегориј, Десанка Вуковић, Илија Арменко, Сонja Суђић (Петровац), Ђорђе Дивановић, Никола Кентера (Свети Стефан), Лука Чучук, Блажко Мартиновић (Ђечићи), Ђушан Божковић, Гојко Јелићевић, Вукашин Марковић и Марко Вуловић (Будва II).

ПИСМО ПРЕДСЈЕДНИКА СО ВЛАДА ДУЛЕТИЋА ПОВОДОМ „СЛУЧАЈА КАМЕНОВО”

„СЕЛИДБА“ ДАВНО ПЛАНИРАНА

Имајући у виду настале неспоразуме у вези измишљања камп одмаралишта СИЗ-а за одмор и рекреацију радника Косова из Каменова, овим путем желим да – у циљу потпуног и објективног информисавања заинтересоване јавности – подсјетим и укажем на неке добро познате чињенице поводом овог актуелног проблема. Са тим чињеницама упознао сам – уосталом – делегате Скупштине општине на сједници одржаној 15. јуна текуће године.

Познато је да је наша општина још 1956. године званично додијелила земљиште у Каменову Туристичком савезу Косова ради постављања и подизања објекта за организацију одмора и рекреацију њихових радника. Касније је свим усвојеним плановима просторног развоја (почев од Просторног плана „Јужни Јадран“, преко Генералног урбанистичког плана приобалног појаса општине Будва, па до ДУП „Пржно – Каменово“), као и плановима друштвено-економског развоја општине Будва и ХТО „Монтенегротурист“, локалитет Каменова намирењен за развој комерцијалног туризма високе категорије. Према томе, наведени плансki документи, као и многи други, налагали су обавезу да се изграде објекти у Каменову, који припадају СИЗ-у за одмор и рекреацију радника Косова, између рада привођења ове локације намјени у складу са ГУП-ом и ДУП-ом. Са првим активностима на дислокацији одмаралишта из Каменова наша општина, односно њени надлежни органи отпочели су још 1970. године.

Од тада дакле, за ових протеклих 19 година, остварено је више контаката и договора између надлежних органа општине Будва и косовског СИЗ-а, као и између органа СР Црне Горе и САП Косова, у вези споразумног разрешења овог крупног урбанистичког проблема. У свим до сада вођеним разговорима и обављеним договорима било је присуто да се СИЗ-у за одмор и рекреацију радника Косова, у замјену за постојећу, обезбиједи на подручју будванске општине нова локација за изградњу хотелског објекта трајног карактера. Међутим, постизање адекватног договора отежавала је чињеница што је СИЗ радника Косова законски власник земљишта и објекта у Каменову, као и изузетни квалитет и атрактивност предметне локације.

Треба рећи да су надлежни органи Скупштине општине Будва у новембру 1983. године СИЗ-у за одмор и рекреацију радника Косова званично понудили, у замјени за њихово земљиште у Каменову, алтернативно двије локације у Бечићима за изградњу одмаралишног објекта трајног карактера, и то: изнад јадранске магистрале капацитета 800 кревета или испод магистрале у рејону садашњег одмаралишта „Нафтагас“, где би се могао изградити објекат капацитета од 500–600 кревета. О томе се код надлежних служби Скупштине општине налази одговарајућа документација.

На темељу овакве понуде од стране наше општине у јануару, односно септембру 1984. године на нивоу органа СР Црне Горе и САП Косова постигнут је коначан договор да се косовско одмаралиште из Каменова између на нову локацију, у складу са урбанистичким планом. Потребно је истаћи да и овоме постоји одговарајућа документација.

Осланајући се на оно што је раније било понуђено, односно договорено, а поступајући у складу с конкретним захтјевом „Монтенегротуриста“ за дислоцирање одмаралишта из Каменова и уступање предметне локације овој радијо организацији, током 1986. године између представника Вијећа СС Косова и СИЗ-а за одмор и рекреацију радника Косова и представника општине Будва (међу којима сам се ија налазио као предсједник Скупштине) остварено је више контаката и радних договора, у којима су прецизирани услови и динамика измишљања одмаралишта у Каменову. Треба рећи да смо у тим договорима успјели да знатно редукујемо претходно створену обавезу општине Будва за локацију у Каменову. Тако је искључена могућност да се косовском СИЗ-у додјељује одговарајуће земљиште у Бечићима испод јадранске магистрале, већ да долазе само у обзор локације у зонама намирењем за

развој одмаралишног туризма. Такође је раније дефинисана могућност за изградњу 800 кревета смањена на свега 300 кревета, и то невише у објектима типа бунгалова, него у стандардном хотелском објекту, високе „Б“ категорије. Са резултатима оваквог радног договора, на који сада указују органи Мјесне заједнице Бечићи, упознати су органи друштвено-политичких организација наше општине, као и Скупштина општине на сједници у новембру 1986. године. Исто тако, о томе је обавијештена и југословенска јавност посредством представа јавног информисања – „Побједе“, „Вечерњих новости“ и других листова. Тада је то описано као велики успех, што се коначно учинило изјесним укљањањем постојећих објеката из Каменова. Данас смо, напокон, сви свједоци да се, управо, као резултат поменутих договора, ослађаја локација у Каменову, што је – неспорно – значајан развојни учинак.

Као што се да закључити, активности појавом дислокације постојећег одмаралишта у Каменову нисујесу започете са мандатом ове делегације Скупштине, него далеко раније. Такође, те активности нисујесу вођене ни на каквој приватној основи и мимо знања друштвено-политичке јавности наше општине, односно мимо опредељења из усвојених и важећих урбанистичких планова, који нас посебно обавезују.

Што се тиче јавно изјијете констатације да сам представник грађана Мјесне заједнице Бечићи на састанку од 1. марта 1989. године гробу обмануо, тврдећи „да општина, односно њени органи или одговорни функционери нисујесу створили никакву обавезу према СИЗ-у за одмор радника Косова“, могу да кажем да она није тачна и да је због тога не могу прихватити. Наиме, на том састанку упите није било спорно да ли је створена обавеза према косовском СИЗ-у за локацију у Бечићима, као замјена за њихово земљиште у Каменову. Свим учесницима тог састанка било је јасно да су надлежни органи и службе Скупштине општине званично на СИЗ за одмор и рекреацију радника Косова прењели земљиште звано Бранковина у Кукачком потоку, чиме је аутоматски створена одређена обавеза према овом СИЗ-у. Поента наведеног разговора саставља се у томе да се изнађу одговарајуће мјере, средства и рјешења, којима би се створене обавезе према косовском СИЗ-у, као и према другим одмаралишним субјектима (ЕИ „Обод“ Цетиње, РО „Младост-турист“ Београд, крушевачко одмаралиште и др.), где је додијелено земљиште, а није благовремено започета градња објеката, сторириле и ставиле ван снаге. Ово све из разлога да би се кроз недавно покренуту ревизију Генералног урбанистичког плана општине Будва „брисале“ урбанистичке зоне за изградњу одмаралишних објеката у Бечићима и Буљарици, односно исте намијениле за развој комерцијалног туризма. Да је напријед наведено тачно недвосмислено произилази и из службене забиљешке која је вођена на поменутом састанку.

Изјијету оптужбу органа Мјесне заједнице Бечићи да сам „у свом раду теже повриједио законе и друге прописе због тога што нисам спроводио утврђену и усвојену политику Скупштине општине Будва везану за планирање и уређење простора на подручју МЗ Бечићи“, овом приликом не бих посебно коментарисао. Јер, уколико би се евентуално показало и доказало да је заступана констатација тачна, онда би требало бар толико да се зна ко је у нашем делегатском скупштинском систему одговоран за (не)спровођење утврђене и усвојене политике. То је – на основу Устава, закона и Статута општине – веома лако установити, прецизирати и персонализовати.

На крају, умјесто закључног коментара, препуштам читаоцима „Приморских новина“ да – на бази напријед изијетих чињеница – сами оцјене валидност реализованих послова на измишљању одмаралишта косовских радника из Каменова.

Владо Дулетић

Након сједнице СО

НЕ ПОНОВИЛО СЕ

Последња сједница Скупштине општине у садашњем саставу, одржана 15. јуна, протекла је у мучној атмосferи а почела након двочасовног утврђивања дневног реда сједнице! Повод за несвакидашњу расправу био је захтјев збора грађана Мјесне заједнице Бечићи за покретање поступка утврђивања друштвено-политичке, материјалне, кривичне и друге одговорности предсједника СО Влада Дулетића и осталих носилаца јавних функција за које се утврди да су одговорни за крешење уставности и законитости и за неспровођење општинских одлука (нарочито ГУП приобалног појаса општине Будва). Тим захтјевом тражено је да се покретању поступка одговорности приступ хитно како је предвиђено прописима, да се предсједник СО и други одговорни функционери удаље од дужности док траје поступак утврђивања њихове одговорности, а уколико се утврди постојање одговорности исти смијене с дужности и покрену други поступци утврђивања одговорности (материјалне, кривичне и друге). Тражено је, такође и да предсједник СО Будва не предсједава сједницом Скупштине 15. јуна.

Отварајући сједницу обраћањем делегатима са говорнице, а не иза стола радног предсједништва, предсједник СО Владо Дулетић је одбио захтјев МЗ Бечићи за покретање поступка утврђивања сопствене одговорности, али и одбио да предсједава сједницом Скупштине у таквим условима. Услиједила је расправа у којој су једни тражили да се покрене поступак утврђивања одговорности, а други били против. Упоредо се расправљало и о скраћењу дневног реда сједнице. Пошто се делегати нисујесу могли „договорити“ да ли да прихвате предлог МЗ Бечићи и расправљају о одговорности, пресуђено је гласањем. Преbroјавањем руку није се могло прецизно утврдити колико их је за колико против, па су се делегати прозивали и изјашњавали „за“ или „против“. Прозив је била потребна јер је у сали било више појединача и група, заинтересованих за рјешење својих проблема, или да заштите појединачне функционере од критике (јер заиста нисмо схватили да им је била угрожена и лично безbjednost!). Све је то још једном потврђено и донијета, слободно можемо рећи, историјска одлука: делегати су одбили да расправљају о одговорности предсједника СО и других функционера по захтјеву МЗ Бечићи. Како је то заиста риједак примјер „демократије“ морамо навести имена оних који су сматрали да треба расправљати о одговорности и оних који су то одлучно одбили. У Вијећу уздруженог рада 12 делегата (Љубомир Кнежевић, Миланка Вуковић, Јероним Драгићевић, Даница Золак, Михаило Ивановић, Јубоје Ковачевић, Анђе Кунјић, Бранко Лопчић, Вукашин Марашић, Саво Вуксановић, Буро Рафаиловић и Неђељко Божковић) је било да по кретању поступка утврђивања одговорности а осам против (Бранка Жигић, Милан Војинић, Илија Вуковић, Миодраг Драговић, Блажко Кузман, Крсто Љубановић, Бранко Павловић и Милена Филотић). Вијеће мјесних заједница је било против покретања поступ-

ка. За је било седам делегата (Буро Франовић, Зоран Зено-вић, Владо Каџанегра, Блажко Мартиновић, Раденко Марковић, Милан Вучковић и Лука Чучук) а против девет (Илија Андровић, Марко Бећир, Видо Глушчевић, Владо Дапчевић, Јово У. Зено-вић, Ристо Кнежевић, Олга Љубишић, Љубо Рађеновић и Видо Радовић). Делегати друштвено-политичког вијећа су били још мање расположени за расправу о одговорности: четири је било за, осам против, а један уздржан (предсједник СО Владо Дулетић). За су гласали Крсто Вукотић, Предраг Вуксановић, Рајко Куљача и Божена Јелушић, а против Видо Балић, Милијана Грговић, Срђан Поповић, Драган Миковић, Јово Милутиновић, Светозар Радоловић, Раде Ратковић и Никола Срзентић. Укупан резултат: за покретање поступка утврђивања одговорности било је 23. а против 25. Мањо за покретање поступка (и демократију), а сасвим доволно за чување мира у кући и одлагање било какве расправе. Након тога делегати из МЗ Бечићи и још неколико делегата су напустили сједницу, а остали тек тада започели „разматрање“ преко дводесет тачака дневног реда, од којих су десет били избегаштији о раду Скупштине општине и органа управе, затим изјашњавајући петогодишњем раду РО у оснивању „Стари град“. Анализа функционисања општинских органа управе... Делегати ти изјашњавају, наравно, нисујесу много занимљи и сви су уз ријетке дискусије (и један глас против) добили прелазну оцјену. А све то урађено је двоструко брже него што је утврђен дневни ред сједнице!

Све ово говори и какав је био рад Скупштине општине у протеклом периоду, а то делегатима нису сметало да Скупштини општине (и себи у њој) дају прелазну оцјену. А након сједнице могла се чути и оцјена да Скупштина од почетка није имала кворум. У друштвено-политичком вијећу, наиме, било је присутно девет делегата (један је у међувремену напусо сједницу) и три замјеника делегата. Како није предвиђена могућност замјене делегата у друштвено-политичком вијећу, наиме, било је испада да оно, па ни Скупштина општине, 15. јуна нисујесу имали кворум, нити могли да ваљано расправљају и одлучују. Из тога слиједи да би се одлуке заједничке сједнице свих вијећа Скупштине општине могле поништити, али је сигурно да се не може поништити ружна слика седамочасовног мучног тока последње сједнице у садашњем сајму. Таква атмосфера је само дио политичке атмосфере у нашој општини последњих мјесеци, боље говори од свих писаних изјашњаваја и оцјена, али то најодговорније не узбуђује посебно. Битно је мандат завршили у фоторији, јер без тога нема друге фоторије. А од фотографије се добро живи, резултати су мање битни.

На крају, најрадије би заклучили: Било не поновило се, али смо свјесни да то не значи ништа. Јер, такав састав Скупштине општине је 15. јуна имао последњи пут привилегију да режира такву сједницу и завршиће мандат без критичке оцјене последње епизоде свог делегатског дјеловања. Нови делегати, који су изабрани много демократије од својих претходника, мораће с много више одговорности извршавати своје обавезе. Да ли ће у томе истрајати и да ли ће нестati узроци који у нашој средини већ дуже вријеме критичку расправу сужбијају разноразним ставовима и немуштим саопштењима, остаје да се види. А то не зависи само од делегата. В.М. Станишић

ГРАЂАНИ БУДВЕ У ЦК СК ЦРНЕ ГОРЕ

ПРОТЕСТ ЗБОГ НЕПРАВИЛНОСТИ

ЧЛАН предсједништва Централног комитета СКЦГ **Драго Шофранац**, примио је 16. јуна у Титограду представнике Мјесних заједница Петровац, Свети Стефан, Бечићи и подружнице Стар град. Разлози њиховог нездадољства, како су истакли, су бројне неправилности у општини које су присутне годинама, а које су кулминирали на последњој сједници Општинске скупштине, што је био разлог да сједници напусте четири делегације. Изречене су бројне оптужбе на рачун општинских органа и појединца у њима.

Тако је у уводној ријечи **Крсто Вукотић** истакао, да је циљ доласка тражење помоћи од стране Централног комитета да се неке ствари у Будви напокон промијене, а најновији повод је последња сједница Скупштине општине на којој је дошло до потпуне поделе делегата.

Многа подручја намијењена високом туризму просто се крчме, истакао је Вукотић, што посебно забрињава.

Објашњавајући зашто је ова делегација дошла баш у ЦК СКЦГ он је истакао да је то учињено због тога што проблеми у Будви, нијесу само будванско. Очито је, рекао је **Слободан Франовић** да се Будвом влада са дистанце због тога што је она царство привилегија за неке. Ми смо ово истичали и до сада, али је све затешкавано. Највише зачуђује расprodaja Budve и то што су законитост и поштовање правних норми замијењени племенским и рођачко-братственим односима. Наше настојање да било шта промијенимо враћа нам се путем репресије, па смо изложени чак и пријетњама. Најсвијежији примјер нездадољства односи се на последњу сједницу скupштине што говори с еклатантном примјеру безакоња у Будви на води. Франовић истичући да се олако етикетирају људи и називају које каквим именима, а све се то ради да би се блокирало какве промене и задржало „статус - кво“. У свему овоме, нарушене је основно начело уставности и законитости, па се с правом поставља питање правне сигурности грађана.

Илија Бечић је истакао да се већ дуже времена води неравноправна борба између људи који воде општинску политику и грађана. Та борба је најочиглјика када је у питању поштовање детаљних и генералних урбанистичких планова. Они се не поштују од стране надлежних, а случај из Бечића је у томе најдрастичнији. Тражили смо, истиче Бечић, да се поштују планска документа, али се то од стране одговорних у општини не чини. Он поткрепљује ову твrdњу: Владо Дулетић предсједник СО је кршио договорено остварујући при том једино личне интересе.

Свети Стефан је био полигон пропале политике где се одлучивало о судбини општине а и републике, рекао је **Владо Кажанегра**. На жалост, твrdио је он, са старом праксом се наставља и људи се и даље шикерирају и етикетирају. Он је навео сједницу скupштине општине где је дошло до довођења неформалних група како би ометали њен рад. Ето, ист-

акао је Кажанегра, појединцима се и пријети како би се задржало непромијењено стање. Оно што највише забрињава по мишљењу Кажанегре је нефункционисање институција система, па тако грађани нема коме да се обрати за помоћ. **Блајко Мартиновић** је рекао да је жалосно да се мора долазити у ЦК за помоћ. Али, каже он у Будви више вриједи грам власти него килограм памети. Сједница скupштине општине била је нерегуларна, људима је пријећено, а у сали су се налазиле цијеле породице и рођаци појединца, што говори да је све договорено. Зар има демократије са оружјем. Разлог свemu овоме Мартиновић види у неспроведеној диференцијацији у Будви.

Последњу сједницу Скупштине општине нерегуларном сматра и **Неђо Бечић**, па је предложио да се хитно казаже нова која би се одржала у регуларним условима без наручених делегата.

Стево Кажанегра сматра да је интервенција ЦК неопходна јер су промјене у Будви такође неопходне.

- Дошли смо у ЦК истакао је **Милан Вучковић**, јер не видимо другачији начин решавања проблема у Будви. Он даље истиче да се преко Општинског комитета СК Будве, као једине здраве снаге мора реаговати, како би се ствари мијењале. Наше су намјере чисте. Желimo да живимо љепше и сложније, а ето видите, нуде нам mrжњu koja sve забрињava. Примјер **Ирене Половић**, рекао је он, одражава морални лик дијела општинских функционера. Град је политички појдијељен, а дио нас је ето, и физички угрожен. Ради се о организованом безакоњу. Зачуђује је да један начелник СО има неограничена овлашћења. Питање одговорности, жели се изјећи на сваки начин.

До правде се у будванској општини тешко може доћи, казала је **Олга Вукчевић**, поготово када су општинске службе у питању. Она истиче да су се крчили средства и станови со-лидарnosti, а када то изнесемо одговорним, они нас нападају, чак и физички. Изнijela је случај Ирене Половић и њеног оца на последњој сједници скupштине општине, дојући да у Будви не постоји сигурност живљења.

Крсто Дивановић илустровао је на који се начин у Будви немилице троše друштвена средства и уназађује развој туризма. Они који евентуално упуне замјерке одговорним се пријети, па тако поштеним грађанима није загарантована слобода кретања.

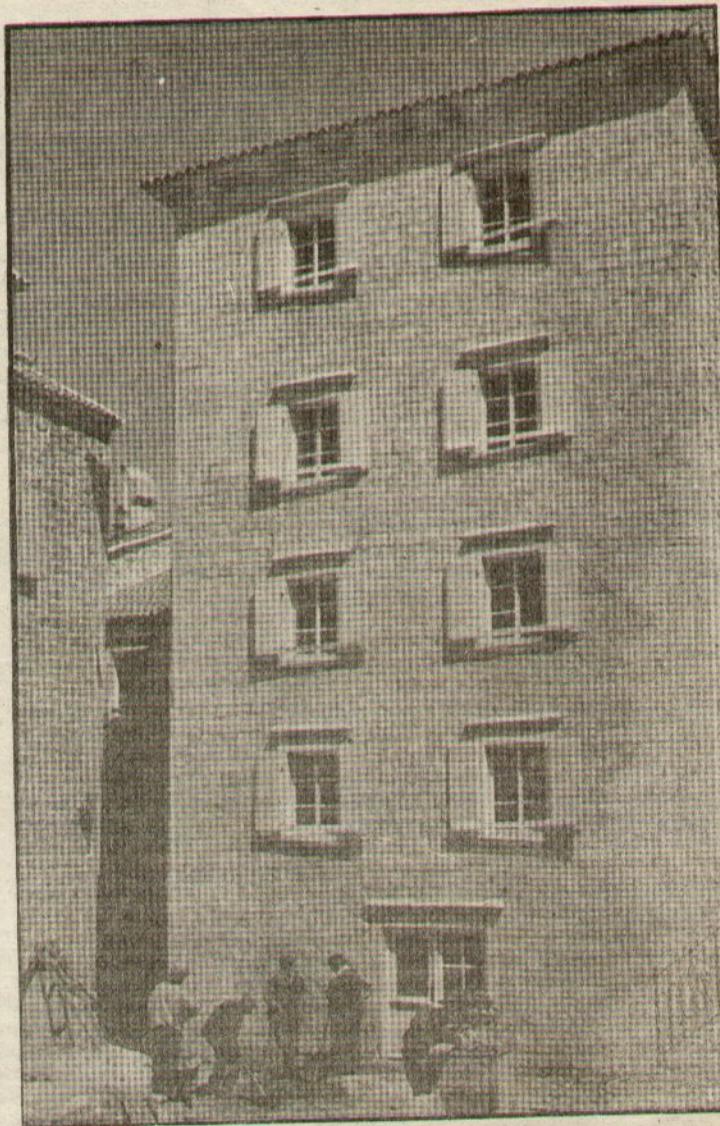
- Какав ми то хоћемо високи туризам упитао је **Крсто Вукотић** а у Петровцу немамо пријавни пут, ТВ слику, а телефони се тек сада уводе. Хотели су нам током зиме затворени да би запослени умјесто да раде путовали у иностранство и тамо зарађивали девизе. Није ли вријеме, да кажемо да и ми имамо своје Неуме и да за све то неко треба да одговора.

Драго Шофранац, члан предсједништва ЦКСК ЦГ је истакао да и поред тога што је много знао о ситуацији у Будви успио је да сазна много више; Оно што се догађа је лоше и за Будву и за Црну Гору. - Уважавајући све ваше захтјеве, које сматрам оправ-

даним, истакао је Шофранац, ми у Предсједништву нећemo жалити труда у њиховом разрешавању то нећe ићи преко ноћи – процеси демократизације крче себи пут пробијајући се кроз голготе. Било би наивно вјерovati da ћe све ићи лако али је евидентно да на многим мјестима нијесмо ни дотакли нека упоришта старе политike. Процес смо почели од врха и они морају ићи до дна. Наравно, отпора има пуно јер су у питању интереси којих се појединци лако не одричу. Ви сте пуно казали о моћницима „из старе политike“. Има њих пуно. Али процес диференцијације је неминован и он мора дати резултате у свакој па и у будванској средини. Када су у питању поштовање законитости и уставности, јачање правне сигурности грађана нећemo и не можемо оклијевати.

Са овом информацијом, најасио је Шофранац, биће упознато Предсједништво ЦК СКЦГ. У Будви се преко Општинског комитета СК треба укључити у акцију за измену постојећег стања.

Ранко ПАВИЋЕВИЋ

из општинског вијећа синдиката

НОВИ ПРЕДСЈЕДНИК ВОЈО ЛАКОВИЋ

За секретара Предсједништва ОВ СС изабран Драган Кларић.

Општинско вијеће Савеza синдиката на сједници одржаној 8. јуна изабрало је Предсједништво од шест чланова (седми члан ће се изабрати на наредној сједници). За предсједника је изабран **Војо Лаковић**, радник Секретаријата унутрашњих послова, а Предсједништво је за секретара изабрало **Драгана Кларића**, радника Културно-информативног центра.

ПОМОЋ НЕРАЗВИЈЕНИМА

На последњем састанку предсједништва Општинског вијећа синдиката разматран је незавидан положај у коме се нашао Савез синдиката Црне Горе око организације Деветог ванредног конгреса Црне горе.

Закључено је да Општинско вијеће синдиката пружи свој допринос превазилажењу тешкоћа, тако што ће сносити трошкове учешћа делегата из неразвијених општина као што су Плав, Шавник и Гусине. Наравно, Општинско вијеће синдиката, сносиће и трошкове боравка својих делегата на Деветом ванредном конгресу синдиката. Р. П.

РАЗГОВОР У ОПШТИНСКОМ КОМИТЕТУ СК

УРЕДИТИ СТАРИ ГРАД

Стари град, његова туристичка, економска и културна валоризација и презентација, теме су о којима се расправљало (26. јуна) у Општинском комитету СК. Можда је зачуђујуће, како то да се овим темама бави баш ОКСК, када је то надлежност Извршног одбора и органа управе Скупштине општине. Међутим, како је то и на овом састанку потврђено, учињено је то из простог разлога што органи управе у општини, једноставно не функционишу. Из тих разлога, грађани једино овога часа уважавају и цијене легитимност ОК СК којем се беспомоћни и једино обраћају. Истини за болу, сличан састанак покушао је два пута да организује и Туристички савез општине, али без успјеха.

А Стари град данас, далеко је од онога што се жељело. У вријеме главне туристичке сезоне, може се рећи, дјелује суморно, неосвијетљен, неријетко затрпан штотом, смећем и грађевинским материјалом. Оно што је најтеже, Стари град је у последње вријеме постао средство и полигон размирица и политичких обрачуна.

Данас, још увијек има пуно недовршених објеката, одвод воде није регулисан, ПТТ и електро мреже не функционишу како би требало, не постоји организована против пожарна заштита и много тога још. А све се то дешава у дјелу града без којег Будва не би била Будва, граду који је својеврсна позорница цијеле републике.

Након дуже расправе о мноштву неријешених питања у којој су између осталих учествовали и представници основних организација удруженог рада, мјесних заједница, инспекцијских служби, комуналних служби, и многи други. Закључено је да се предузму конкретни кораци да се град што прије нађе у функцију. Дозволиће се једино извођење грађевинских радова у ентеријерима и на базилици. Биће затворена врата на зидинама према малој плажи и Школу како би се онемогућило бацање смећа. Надлежне инспекцијске службе, редовно чећ обилазити Стари град и водити рачуна о томе да ли се одлуке поштују, а ако не редовно ће изрицати мандатне казне онима који ће их кршити.

Почетак рада трговинских и угоститељских радњи та које ће се контролисати, као и музичирање у њима, које мора бити у складу са важећом општинском одлуком. Изврšnje се примопреда водовода и електричне мреже између извођача радова и надлежних служби за одржавање, а јавне чесме биће затворене. Посебна пажња посвећена је регулисању саобраћаја ка Старом граду појачањем контролом од стране СУП-а и забранити паркирање на Пизани.

Знатна пажња биће посвећена јавном реду и миру у Старом граду, а приликом ребаланса буџета општине на основу повећања боравишне таксе инсистираће се да се обезбиједи дио средстава за реконструкцију водоводних, ПТТ и електро инсталација.

Р. ПАВИЋЕВИЋ

ЂОРЂИЈЕ ПРИБИЛОВИЋ

КАКО ЖИВЈЕТИ ОД ТУРИЗМА

Доста тешко је наћи у стручној литератури а још теже дати дефиниције туризма као друштвене појаве XX вијека која би у потпуности обухватила све оно што се под појмом туризма данас сматра. Сигурно је само то да туризам као масовна путовања или индустрију слободног времена морамо везати за развој индустријског друштва. Да би видјели где нам је место? Какве су нам перспективе? Да би знали што нам је даље чинити, јер то је за нас као искључиво туристичку општину од животног интереса, морамо бар начелно истаћи нека до сада стечена знања о кретањима у овој области. Масовни туризам се јавља као последица отуђења човјека у високоразвијеним индустријским друштвима чији је животни образац рад - становаша - слободно вријеме - путовање. Све мање се путује из жеље за сазнањем, за упознавањем нових крајева и људи. Масовни туризам је упршћено говори бјекство из сиве и тумарне свакодневице.

Четири основна фактора су довели до велике послијератне експлозије туризма а они дјелују и данас:

1. Повећано благостање у облику све већег дохотка а тиме и повећање чистог дохотка. Након задовољења нужних и основних потреба остаје више новца за добра по избору и луксуз.

2. Урбанизација и жеља да се побјегне од неугодних услова живота у граду.

3. Моторизација и побједносан поход аутомобила који је повећао покретљивост становништва и измијенио начин путовања.

3. Скраћење радног времена, односно повећање слободног времена у облику дужих викенда, дужих годишњих одмора и ранијег одласка у пензију.

Пошто ова четири основна фактора која поспјешују развој туризма имају тенденцију даљег развоја о туризму можемо говорити као о перспективној привредној грани.

У великој жељи за зарадом што више новца и по-дизања друштвеног и личног стандарда на виши ниво, често заборављамо на негативне последице које туризам за собом доноси. Оне се нарочито огледају у загађивању човјекове околнине, уништавању дивних крајолика па и разарању вјековних културних вриједности домородачког становништва. Понекад агресивност туризма води у правцу колонијалистичке политike емотивних подручја према туристичким крајевима. Заиста туризам понекад може бити разоран, нечовјечан и склон самоуништењу. Све већа концентрација туриста у туристичким центрима доводи до апсурдне ситуације да одлазак из високо урбанизованих градова, који предста-

(Неке од идеја за које ће се залагати нови предсједник СО Будва)

вљају радне центре, значи бјекство из мноштва у мноштву.

Имајући у виду неопходност даљег туристичког развоја овог подручја као и негативне последице које тај развој доноси ми се морамо опредијелiti за равномјеран развој односно ненаметљив и човјечки туризам. Неколико конкретних промјена у том правцу би морали предузети:

1. Заинтересовати што више људи којих се развој туризма тиче и помоћи им да стекну нову критичку свијест. Један од могућих начина постизања овог циља је давање веће самосталности (чак и материјалне) туристичким друштвима у оквиру Туристичког савеза Општине. На овај начин би укључили велики број грађана, који се сада јављају само као изнајмљивачи лежаја у доношење битних одлука за развој туризма као и омогућили већи степен самоиницијативности.

2. Прориједити туристичке буџице и боље их распоредити. Смањење броја туриста могло би се односити само на некомеријални дио наше туристичке понуде. То би конкретно значило даљу забрану градње одмаралишних капацитета на подручју Општине као и покушај смањења броја постојећих.

Бољи распоред туриста на овој микролокацији значи да морамо покушати уздизи туризам са још увијек доста примитивног нивоа који подразумијева цјелодневно излежавање на плажи и задовољавање кулинарским специјалитетима на ниво активног коришћења слободног времена. Први кораци су урађени излетима „Монтенегро-пресса“, развојем анимације и спорта у ООУР „Будва“ као и организовањем љетњих културних манифестија у граду „Град тет-атар“ и сл. Овдје су могућности заиста велике и значајне временски и просторни пре-распоред.

3. Покушати избегаји монокултуру развојем других привредних дјелатности које не сметају туризму или су чак и компатibilne. Овакав захтјев би се могао постиći већим окретању мору и залеђу од којих се живјело а данас смо их потпуно напустили. Било би потребно, бар колико и туризам унапређивати пољопривреду, занатску дјелатност, малу индустрију, трговину, нетуристичке услуге и сл. Ембриони развоја ових дјелатности у облику радних организација, удржења, задруга и сл. у нашој Општини већ постоје (Јадрански сајам, Зета-филм, Јадран-трговина, Монте-Буљарица, Кисикана и сл.).

4. Надзор над земљиштем мора остати у рукама

домаћег становништва о чијој намјени би они одлучивали учешћем у организацији власти кроз делегатски систем. Земљишна политика, односно, политика искоришћавања економских могућности и недвојбено је најјаче средство туристичких подручја за надзор над туристичким развојем. Политика давања велике слободе власницима земљишта у овој области отвара широм врата земљишту шпекулацији.

5. Заштити људске околине мора се посветити посебно пажња јер туризам својом агресивношћу најприје у овом дијелу води самоуништењу. Основне предпоставке за постизање застаратог циља су: изградња одговарајућих комуналних објеката (депонија), прерада отпада, јачање одговарајућих служби (инспекција, комуналне службе) и поспјешавање саорганизовања становништва са истим задатком (друштва за заштиту природе, животиња, организација горана и сл.). С обзиром на све бржи развој туризма и све израженије испољавање његових негативних страна заштити човјекове окoline се у Општини мора посвећивати све већа пажња.

СЛАБ ОДЗИВ БИРАЧА

На изборима одржаним 18. јуна кад су бирали делегати за Друштвено-политичко вijeћe и Вijeћe општине Скупштине СР Црне Горе, Друштвено-политичког вijeћe и Вijeћe мјесних заједница СО, и предсједник Извршног одбора СО од 6154 уписаных бирача гласало је 3423, или 55,62%. Најбољи одзив бирача био је у Петровцу (87,00%), затим у Светом Стефану (78,40) и Будви II (58,56), док је у Будви I (42,70%) и Бечићима (46,47) изашло мање од половине бирача, па су у овим мјесним заједницама поновљени избори за делегate у Вijeћe мјесних заједница СО.

25. јуна грађани су бирали предсједника СО и предсједника Извршног одбора СО (а у мјесним заједницама Будви I и Бечићи и делегate у Вijeћe мјесних заједница) и од 6281 уписаных гласала је 3494, или 55,63%. Најмасовнији је био одзив бирача у Светом Стефану (78,49), затим у Бечићима (69,44%), Петровцу (57,94) и Будви II (56,69), док у Будви I поново нијесу успјели избори - изашло је свега 44,52%, па ће се овде и трећи пут гласати за делегate у Вijeћe мјесних заједница.

СЛОБОДАН ФРАНОВИЋ

РЕКОНСТРУИСАТИ АДМИНИСТРАЦИЈУ

(Из програма будућег предсједника Извршног одбора СО.)

По мојем мишљењу привредна реформа и пуно уважавање тржишних законитости захтјевају потпуно реконструисану државну администрацију, која од постојеће треба да се разликује нивоом компетентности, моралом, садржином рада и организацијом.

Наиме, администрација у условима тржишта не може да буде иста као у условима дириговане и потпуно идеологизиране економије. Уосталом зар је могуће помирити супротности као што су бирократска власт и тржишна утакмица.

Зато све што личи на превласт државе над тржиштем вља заборавити (одбацити), од административног одређивања цијена на примерј, преко мноштва непотребних прописа, забрана и дозвола... итд.

Тржишту није потребно ни бесmisлено администрацирање у виду разних извјештаја и информација а посебно нестручне и идеолошке дебате доконих и неодговорних политичара (то је додуше лакше него зналачки се бавити класичним државним темама и представља заправо удварање политици и необавјештеном јавном мњењу).

Тржишни системи захтјевају и подразумијевају прије свега компетентну и јефтину администрацију што ћемо покушати реализовати.

На крају тржиште је инкомпабилно са свима што је-или може личити на партијску или полицијску државу-оно тражи демократску-правну државу.

Исто тако остваривање и заштита слобода и права човјека и грађана је незамисливо у условима непостојања и неостваривања принципа владавине права и других принципа правне државе.

Можемо рећи да управа треба да буде стручна, способна, креативна, рационална и јефтина, али прије свега основно је који циљ желимо постићи.

Када је управа упитању у нашем друштву уопште разумије се првенствено у Будви ситуација је хаотична и конфузна до те мјере

- да сви изгинуше од посла у управи, а

- од папира се не виде људи

- а опет све стоји или иде унатаџ.

Ја сам за такав модел управе који би одговарао садашњим цивилизацијским условима, а он треба да се гради прије свега на принципу ефикасног извршавања воље законодавних органа, на обављању стручних послова за представничку и извршну тијела на омогућавању како привреди тако и свим грађанима без разлике стварног и максималног коришћења уставних и законских права, на стварању услова за поштовање законитости и свих грађанских и уопште људских права и слобoda.

С тога први и основни приоритет мојег програма јесте стварање услова, разумије се у оквиру остваривања основних функција Извршног одбора и улоге његовог предсједника, за успостављање у нашој општини а и шире у пуном смислу правне државе, за остварење принципа владавине права као општеприхваћене тековине цивилизације, за пуно остваривање принципа уставности и законитости.

У случају када се начело уставности и законитости замјени начелом дневно-политичке цјелисности онда је то крај правне државе и уопште демократског система.

Ако се воља неког „моћника“ стави изван права (Закона) онда имамо такозвану „револуционарну свијест“ и „Морално-политичку послушност и подобност“. Историски исходи система у којима се то догађало су добро познати и опомињући.

С обзиром да смо у нашој средини (мислим шире-Црној Гори) у последње вријеме имали велико ослобађање енергије народне воље, морамо се изборити да се тај талас, та енергија народне воље претвори у континуитет друштвеног живота, а то између остalog значи да нам и право мора бити легално и легитимно.

Легално-то значи да се право има примјенивати објективно, без обзира на статус или друштвени мјесецубјекта (првенствено појединца) - другим ријечима право се мора примјенивати једнако на једнаке случајеве и у том смислу сви органи морају бити независни и непристрастни, односно потчињени само и искључиво релевантним изворма права и закоским овлашћењима а не по-политичким моћницима (као у случају Стари град на примјер).

С друге стране право мора бити легитимно-то значи да право не смije да буде отуђено од народне воље као што је то било у многим случајевима (претежно) до сада у нашој општини, Републици а и шире.

Послиje испољавања народне воље које смо имали у последње вријеме, право се више не може стварати у затвореним салонима, на „тајним вечерама“ (светостефанским нпр.) или у бирократским канцеларијама-већ у „народном-правном животу“, како је то дивно говорио генијални правник Валтазар Богешић прије читавих 100 година, а та мисаје је актуелна и сада у нашем времену и у условима нашег социјалистичког уређења где се више не могу толерисати догматски приступи већ се морају право кодификовати сви релевантни плуралистички интереси социјалистички оријентације.

Дакле, такво право, које ће имати атрибут легалности и легитимности је наш циљ - за такво право се морамо борити и изборити јер оно уноси правну сигурност као неминовно својство сваке правне организоване демократске заједнице.

Народну вољу у стварању права морамо поштовати до те мјере да уколико се ради о виталним интересима житеља (грађана) друштвено-политичке заједнице почев од општине па даље потребно је користити и референдум да се дође до легитимних решења-дакле референдумом до најзначајнијих општинских одлука.

Разумије се да за свако рјешење нећемо ићи на референдум, али за витална питана која сетично живота и рада грађана - да.

У другим случајевима када се наради о питанима од виталног интереса онда се до рјешења о сваком значајнијем питанју мора долазити коришћењем института јавне дискусије.

НОВИ ОБЈЕКТИ

„ХАВАЈИ“ У НОВОМ РУХУ

На Видовдан, намјерно или случајно, свеједно, отворен је нови ресторански комплекс „Хаваји“ на острву Свети Никола. Будванска Школа је тако пројектом архитекте Мирка Пешића, упадљиво измијењено изглед, а будванијски туризам је добио нови угоститељско забавно-излетнички центар који је туристичку понуду Будве обогатио на најбоље могући начин.

Сви садржаји овог ресторанског комплекса су, иначе, укомупонованы у постојећи амбијент приморских бораова. На

мермерним платоима налазе се столови са 500 столица, по потреби може се поставити још двије стотине, а мермером су пресвучене стазе и плато за игру и извођење програма. На једном крају је кухињски, а на другом објекат са пултovима и uređajima za točenje piha, i u njihovoj konstrukciji преовладавa drvo...

Уклањањем старије ресторанске зграде, отворен је поглед на стару Будву и Словенску плажу, па је острвска црквица дошла до израђаја. Уређена је плажа и на њој има неколико тушева, а њеним ободом су по-

стављене клупе и столови за излетнике.

У изградњу нових „Хаваја“ утрошено је двије милијарде и 800 милиона динара. Комunalno предuzeće из Пирача поставило је цјевовод од копна до острva по морском дну, уредило плажу и изградило испуст за канализацију. Гро радова на обликовању овог сада се слободно може рећи јединственог ресторана на Црногорском приморју, урадили су „Расадници“ из Београда, уз ангажовање неколико суизвођача.

Д. Новаковић

ТУРИСТИЧКИ РАПОРТ ИЗ БЕЧИЋА

БОЉЕ НЕГО ЛАНИ

Од 2.300 лежаја у хотелском комплексу у Бечићима крајем јуна је било попуњено 1.924. Стручних туриста било је 1.850 или 222 више него у исто вријеме прошле године. Како је у мају и јуну остварено, а четири хиљаде ноћења више, Бечићки угоститељи очекују добру туристичку сезону.

Директор овог хотелског града Марко Медиговић саопштио нам је да дневна вапансионасна потрошња износи 200 милиона динара, чemu је допринојело от-

варање неколико нових угоститељских и трговинских садржаја, па се гостијама на око 30 мјеста нуди разноврсност. За госте су, каже он, посебно привлачни у ноћним сатима паб-клуб у хотелу „Медитејран“ и ресторани-терасе „Фонтана“, „Под тендом“, „Жубор“ и други мањи локали и снек-барови.

Овогодишњи хит у хотелском комплексу је новоотворени клуб агенције „Бемекс“ (урађен је у досадашњем склadiшном про-

стору) у коме је дневни промет 20 милиона динара. Ова агенција, како нам је рекао њен представник Митја Кочевар, редовно попуњава 200 кревета, колико их је ове године узела у закуп. С обзиром на добар рад ове агенције, која ће ове године у Југославији довести 200 хиљада иностраних гостију, договорено је да им се за наредну сезону уступи још 300 лежаја у хотелима у Бечићима.

Д.Н.

У ПОДКОШЉУНУ

АПАРТМАНИ ЗА РАДНИКЕ

Од свих објеката намјењених за раднички туризам на нашој ривијери у којима, иначе, има преко десет хиљада кревета, по комфору се издвајају 12 вила и три павиљона, са 142 двокреветна и трокреветна апартмана у Подкошљуну, власништво Заједнице за одмор и рекреацију радни-

ка из Београда. У њима укупно има 404 лежаја, а поред савременог намјештаја у сваком апартману постоји мини кухиња, и сви имају излаз на терасу или балкон.

Руководилац овог туристичког насеља Војо Орландић, каже да је отворен савремено опремљени ресторант са бифеом-барам. У ресторану и на тераси има 150 сједишта. Служиће се искључиво јела по поруџбини, а цијена најскупљег јела је 80 хиљада динара. Приступачне су цијене пића и напитака. Примаће се поруџбине за пословне и свечане ручкове или вечере.

Д.Н.

ИЗ СУП-а

УЧЕСТАЛЕ КРАЂЕ

СРЕДИНОМ јуна око 22 часа на штеталишту између хотела „Парк“ и тунела изnad Бечића извршена је тешка крађа. На простору који није освијетљен пресрете су двије њемачке држављанке и једној од њих је отета ташна. Вриједност новца и ствари у таџини износила је милион и четири стотине хиљада динара.

Након непуних 60 минута брзом интервенцијом органа СУП-а пронађен је извршилац овог дјела. Ријеч је о седамнаестогодишњем малолетнику из Иванграда.

Четвртог јуна радници СУП-а Будва лишили су слободе Марка М. Љубишићу из Будве и Душана Иванишевића из Петиња, као и тројицу ма-

дјечје одмаралиште „Ловћен“

лољетника из Будве и Цетиња, због основне сумње да су извршили кривично дјело провалне крађе у фришоповима у Тивту и Будви.

У оба случаја украдено је, видео рикордер, музичких стубова, касетофоне и остale робе у вриједности од осам милијарди стarih динара.

Починиоци су украдене ствари продавали у Будви и на Цетињу. Брзом интервенцијом СУП-а убрзо су пронађене украдене и продате ствари, а и против купаца су поднесене кривичне пријаве.

Лицима која су починила дјело провалне крађе осим кривичне пријаве одлучком истражног судије у Титограду, одређен је притвор.

Р. ПАВИЋЕВИЋ

ПОД НОВИМ КРОВОМ

За нешто више од мјесец дана радови на обнови дјечјег одмаралишта „Ловћен“ у насељу Рафаиловићи су завршени. Обећање дато 26. маја, сјутрада послије избијања пожара, када је изгорио кров на згради, да ће се 1. јула дјечија овдје поново наћи на окупу, испуњено је.

— Први гости биће групе малишана из свих република и покрајина, иначе, учесници традиционалног логора „13. јул“. Опет ће тако на овом највећем дијелу Бечићке плаже завладати дјечја радост и раздраганост, каже управник Љубо Латковић.

Он нам је рекао да ће санација, према садашњим сазнањима, коштати пет милијарди динара. Новчану помоћ први су дали РСИЗ социјалне

и дјечје заштите и ОЗ „Ловћен“ из Котора. Као мелем на рану, каже Љубо Латковић, дошла је помоћ угоститељске организације „Будва“ од тридесет милиона динара, коју су будванијски угоститељи дали самоникитивно. Помоћ су најавиле и друге организације из Будве, и других мјеста па све што пристиже „биће велико као пла-нина“, вели он.

Занимљиво је знати да је у овој згради, која у собама на два спрата има 200 кревета а у приземљу ресторан и кухињу, пројект дјечје одмаралиште почело да ради 1936. године. Зграду је зато намјену од приватника купила Зетска бановина, а у рјешењу о оснивању одмаралишта стоји да се „намјењује за болешљиву и сиромашну дје-цу“.

Д.Н.

ТУРИСТИЧКИ ИНОВАЦИЈЕ

„СУНЦЕ“ – ПИЦЕРИЈА

Популарни ресторант „Сунце“ у Будви је пред почетак туристичке сезоне дјелимично реновiran и опремљен новим намјештајем и другим инвентаром. Набављени су нови апарати и његов доњи дио преуређен је у пицерију са 150

места. Овим је туристичка понуда у Будви постала бољата.

Руководилац локала Блажо Зејц каже да ће се посебна пажња обратити побољшању квалитета услуге и, посебно, понуде. Пице садрже 30 одсто мате-

ријала више од предвиђеног норматива, а цијене порција су 40 и 47 хиљада динара. Најскупље су пице „сунце“ и „монтенегро“.

На спрату, ради ексклузивног ресторана и у њему се служе јела по наруџбини.

Д.Н.

СУСРЕТИ, ЗАПИСИ...

НОВИ ЖИВОПИС

Манастир Режевићи је несумњиво најпосећенији сакрални споменик на Црногорском приморју. Томе свакако доприноси његов положај и монументалност манастирског комплекса, али и богата културно-историјска прошлост овог светилишта, чији се наставак везује за краља Стевана на Првовенчаног када је, 1226. године, туда пролазио да посети млетачког дужда **Дандолија**. Предање казује да је пio вино из бокала који су Паштровићи држали на стубу – за пролазнике, и наложио је тада да се ту сагради црква, посвећена успењу Богородице. Касније је цар **Душан**, највећи краљеватије 1351. године, када је Паштровићима признао племство, саградио другу цркву која је била живописана...

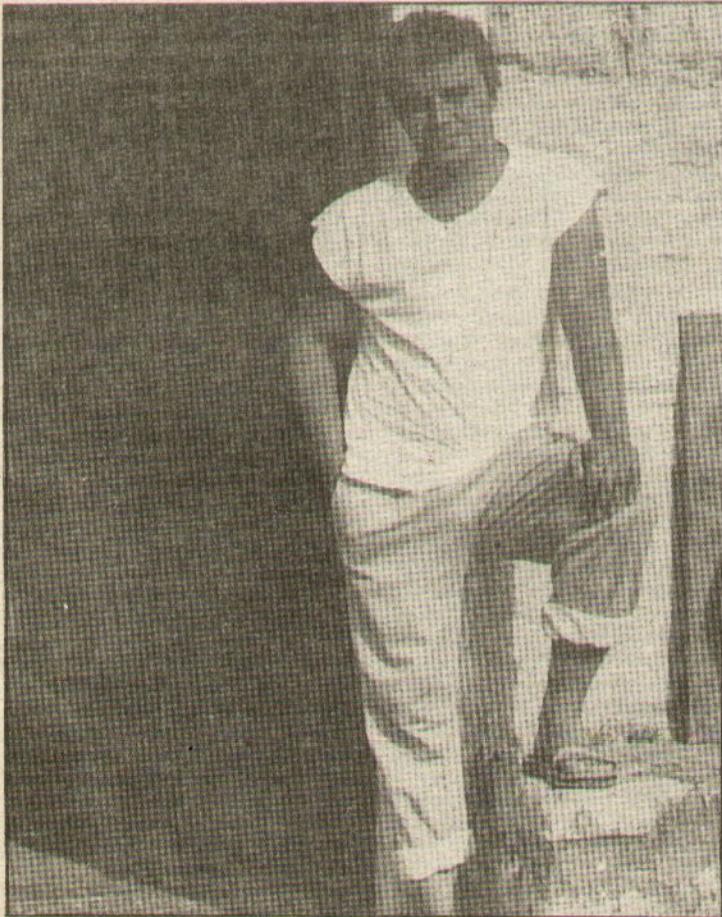
Посетиоци манастира Режевићи ускоро ће у унтрашњости цркве **св. Твојице** моћи да виде нове фреске. Академски сликар из Београда **Славко Тepавчевић**, наиме, у њој управо завршава композиције живописа у двије аплије.

За живопис, углавном, користи мотиве из средњовековних манастира. Већ је урадио познати мотив распећа из Студенице. При крају је са израдом сцене извођења Адама из пакла, а преноси мотив из Кара-џамије близу Цариграда, која је у доба Византије била црква, а Турци су је касније претворили у џамију. У сликању се каже служи оригиналним фреско-бојама – пигмент.

– Задовољан сам свим што сам урадио. Посебно се радујем што је урађеним задовољан и игуман Мардарије, који сам случајно упознао у Москви приликом прославе хиљадугодишњице Руске православне цркве, и који ме позвао да се прихватим овог тешког или захвалног послова. Радује ме кад видим да су и посетиоци, међу којима, како примјењујем, има строгих критичара задовољни. И стручњаци Завода за заштиту споменика културе из Цетиње су оценили да је ово што радим добро, каже фрескосликар Славко Тепавчевић.

Иначе, последњих пет година сликар Тепавчевић је ову врсту сликарства специјализирао на Академији „Суриков“ у Москви, на студију монументалног сликарства, у класи професора **Тутевоља**, познатог стручњака средњовековног руског фрескосликарства. У Совјетском савезу је, каже он, радио и на рестаурацији фресака у Москви и на неколико манастира у унутрашњости. Каже да се сада тамо много ради на обнови старијих манастира и других старијих сакралних културно-историјских споменика, заправо да је упитању својеврсна ренесанса у том погледу. Знање и искуство које је стекао жели да што је могуће више примјени на рестаурацији фресака у нашим манастирима. Радо би, каже он, млађе сликаре упутио у тајне удањија живота у оштећене фреске, као и сликања нових живописа.

Драгослав Новаковић

Славко Тепавчевић у Режевићима

Цijena ležaja za domaće goste u 1989. godini

Kateg. sobe	Mjesec VI	Mjesec VII	Mjesec VIII	Mjesec IX
I	60.000	80.000	100.000	90.000
II	50.000	60.000	80.000	70.000
III	45.000	50.000	60.000	60.000

– Cijena jednokrevetne sobe uvećava se 30% u зависности od kategorije

DOPЛАТЕ ДОДАТНИХ USLUGA:

- помоћни лежај plaća se 70% od cijene ležaja,
- boravak do tri noćenja plaća se 40% preko redovne cijene ležaja
- doplata prijava po gostu (ostaje agenciji) 1000 din.
- upotreba kuhinje 7.000 din. po osobi i danu

Djeca do 7 godina starosti, koja koriste ležaj sa jednim od roditelja plaćaju 50% od cijene ležaja. Djeci do 7 godina starosti odobrava se 30% popusta od redovne ili dogovorenog cijene hrane.

Цijena apartmana za dom. goste u 1989. god.

Tip apart.	Mjesec VI	Mjesec VII	Mjesec VIII	Mjesec IX
1/2	160.000	250.000	300.000	240.000
1/3	240.000	350.000	420.000	360.000
1/4	280.000	370.000	440.000	384.000
1/6	360.000	500.000	600.000	504.000
1/8	440.000	600.000	720.000	600.000

У ХОТЕЛИМА ЗА ДОМАЋЕ ТУРИСТЕ

ПОЛУПАНСИОН ОД 210 ДО 390 ХИЉАДА

У ООУР „Будва“ утврђене су цијене полупансиона за домаће туристе у хотелима „Б“ категорије и важије до краја септембра.

У „Словенској плажи“ полупансион по особи у двокревет-

ној соби стаје у јулу и августу 360 и у септембру 310 хиљада динара. У хотелу „Могрен“ и вилама „Авала“ у јулу и августу 360 до 390 и у септембру 300 до 320 хиљада динара. У „Хотелма бечићка плажа“ полупан-

сион у двокреветној соби кошта у јулу и августу 350 и у септембру 295 хиљада динара. У хотелима у Петровцу цијена износи у јулу и августу 360 до 380, а у септембру 260 до 280 хиљада динара.

Д. Н.

ПОСЈЕТЕ

ПРИВРЕДНИКА ТИРОЛА

У Будви је 13. и 14. јуна боравила шесточлана привредна делегација из аустријске покрајине Тирол, коју су предводили подпредсједник покрајинске Привредне коморе др. **Кренер Херберг** и представник владе др. **Кристијан Хубер**, из Инсбрука. Они су на редовном годишњем састанку са представницима привредних комора југословенских република и покрајина, заједнички разматрали робне листе увоза и извоза за компензационе сајамске послове у Грацу, Целовцу, Инсбруку, Ајденштату и Линцу.

Гости из пријатељске Аустрије је с привредним могућностима Црне Горе упознао подпредсједник Привредне коморе ове Републике **Лазар Шаулић**, а у разговору су учествовали директор Спомљене трговине Агрокомбината „13. јул“ **Гојко Мартиновић**, помоћник директора „Монтекса“ **Живко Пековић** и директор Јадранског сајма **Јанко Ражнатовић**. Гости су за вријеме боравка у Будви имали сусрет с представницима „Монтенегротуриста“. Они су, иначе, разгледали обновљени стари будвански град послије земљотреса, и посетили наше туристичке бисере Милочер и Свети Стефан. Посетили су и погон „Монтексове“ украсне керамике у Буљарици и показали живо интересовање за асортиман производње керамичара из Буљарице.

ПОГОНИ ЗА ИЗВОЗ

Привредник и власник фирме ФБР – Експорт маркетинг из Штутгарта **Дарко Бандур** са сарадницима је 15. и 16. јуна у Будви видио разговор са више представника задруга и предузећа из Црне Горе, чије су сарадњу за отварање мањих погона на основу лозингија. Ријеч је заправо о увозу опреме старе шест мјесеци до пет година, (ослобођене царине), а у вриједност опреме урачунати су монтажа и инструктажа, као и обука кадрова за увођење опреме у квалитетну производњу. Лизингом, као обликом економских односа са инострanstvom, Дарко Бандур се 22 године бави, а позитивна искуства до сада, у сарадњи са фирмом чији је власник, у нашој земљи потврђена су у десетак случајева од Копривића, Пакраца, Брчко и Баљева до Врања.

За два дана боравка у Будви, рекао нам је Дарко Бандур, договорено је да се стартује с неколико конкретних послова у Плаву и Рожајају, а запослио би се до три стотине радника. Сва производња ишла ће у извоз и њом би се отплићивale машине и уређаји. Представници задруге „Приморје“ из Будве су с њим водили разговор о отварању неколико мањих погона за израду украса за намештај, дутмади и рајсферслусе, за шта постоје услови, а тржиште је већ загарантовано.

– Моја фирма мјесечно добија шест до десет пројекта и ми ћемо заинтересованима одмах слати обавјештења о каквим је програмима ријеч. Ако се на оно што будемо нудили буде пословно реаговало, тврдим да се за кратко вријеме могу створити услови да се запослије најмање двије хиљаде радника, рекао нам је Дарко Бандур.

Сматра да за Будву могу да буду интересантни програми чијом се производњом не загађује околина, као и они где се производња може организовати – на сиц, у домаћој радиности.

ТУРИСТИЧКИ САВЕЗ

ПРОДУЖЕНИ МАНДАТИ

Скупштина Туристичког савеза, на сједници одржаној 6. јуна, усвојила је изјештај о раду, изјештај о финансијском пословању. Програм рада и финансијски план за 1989. годину.

За предсједника Туристичког савеза општине поново је изабран **Марко Андровић**, а за потпредсједника **Никола Митровић**.

„ПРИМОРСКЕ НОВИНЕ“ ПИТАЈУ

Запито у бифеима неких са мопослуга и приватним кафићима и кафанама и ресторанима шанкисти и конобари немају одговарајуће радне блузе. по правили су неуредни и редовно необријани. И за то су, колико знамо, предвиђене мандатне и друге казне. Защто у трговинама и самопослугама купац не може да самље купљену кафу? Да ли се као оправданje може прихватити одговор да је млин за кафу у квиру, када се зна да постоје сервиси и сервисери? Чини нам се да су оправдане лутње туриста и гостију што у трговинама не могу да купе пола или четврт килограма шећера, па питамо да ли су трговци обавезни да га у толиким количинама нуде. Такође у свим приватним локалима, често и у неким друштвеним, у тоалетним просторијама нема сапуна и пешкира или папир за бришење руку, а тоалетног папира готово никад. Питамо да ли су то обавезни и да ли су и за то предвиђене казне?

ДОСИЈЕ

ДОБРИЦА ЂОСИЋ НА ТРИБИНИ КИЦ-А У БУДВИ

У ПРЕПОРОД СА СВИЈЕТОМ

АКАДЕМИК, по многима наш највећи живи писац, **Добрица Ђосић** био је 9. јуна гост на Трибини Културно-информативног центра у Будви. Том приликом је у препуној дворани „Зета-филма“ прочитао своју „приступну бесједу читаоцима“, након чега је усљедио разговор са присутнима у дворани. Због великог интересовања у најширој јавности, а посебно међу интелектуалцима и политичарима за Ђосићев наступ у Будви, редакција „Приморских новина“ је одлучила да интегрално објави Ђосићево излагање.

МОЈ пријатељ **Милорад Вучелић**, дуго ме убеђивао да читаоци мојих књига из Будве желе да разговарају са мном; дуго сам се опирао његовој упорности. Има га то више разлога. Најпре, оно суштаствено што сам могао да схватајм о људској судбини на српској и југословенској земљи двадесетог века, исказао сам у својим књигама; оно што нисам рекао, а што, можда, може занимати људе, рећи ћу у роману који ћу, вероватно, завршити ове године.

Други разлог мог устезања да разговарам са вама је моја неспособност за политички дијалог у коме данас сви живи ве-рују да су у праву. За дух и са-вест-опасно време! Наше опште стање, оно што се са деце-нијским закашњењем означи-ло југословенском кризом, а ја то сматрам историјским сло-мом титоизма, ма колико да су очигледни многи узроци и по-следице тог слома, по мом мишљењу, ни издалека није истинито сагледано у адекват-но протумачено. И поред нес-умњивих демократских просве-тљења и ослобођења од поли-тичког слепила и идеолошких заблуда, са свим сазнањима стеченим кроз патљу која су за опстајање једино вредна, наша друштвена и национална свест још увек је врло мутна, анохро-на, афективна. Још смо себи у тами, а тамни су нам и видици. Самоувереност је истинска опасност за политички разум и политичку вољу данас и овде.

Без идивидуалне и колективне самоуверености, нема вели-ког чина у историји; али се са-моувереност у избору будући-сти, често завршава насиљем над стварношћу и поразом најлеменијих намера. То је, чини ми се, најзначајније ис-куство из пораза моје револу-ционарне генерације.

Мени се ћути, јер не знам убедљиве одговоре на многа битна питања овог доба. Страх ме да поново обманујем и разочарајем људе. А затим, зага-сило ми се борилачко само-поуздање опала и способност за јавну реч. Скоре ће се нав-ршити двадесетак година како вољом власти не разговарам са својим читаоцима. Неки мој јавни рад, односно залагање за демократију и слободе, одви-јају се у опозицији илегали и полуилегали са близјим прија-тељима и неколико исто-мишљеника. Последњих годи-на понешто сам рекао у Српској академији наука и ум-етности и у Удружењу књижевника Србије.

Не помиљајте да се жалим да дуг прогон из јавног живота и ограничено грађанске слободе и права. Напротив. Имам искрену жељу да искажем за-ваљницу Јосипу Брозу и његовим људима што су ме онемо-гућили да пишем по новинама, говорим на конгресима, јавним трибинама, радију и телевизији; хвала им што су ме спасли политичких похвала, државних награда, јавних слављења и почасти, чланства у свакоја-ким форумима, седења у првим и другим редовима на

партијским, борачким и нацио-налним јубилејима. Хвала сви-ма, и мртвима и живима, који ме прогласише српским нацио-налистом, непријатељем Саве-за комуниста и „самоуправног социјализма“, и нека им Го-спод подари рајско насеље. Хвала им што ми помогаје да јасније видим људе и своје до-ба, да не лажем своје читаоце, да будем писац у мери своје моћи, да пред часним савреме-ницима не гледам у земљу.

У овим данима, када су људи слободни да ме зову на разго-воре, када, вјерјујем, не морају Служби државне безбедности да саопштавају све шта сам ре-као, када нису приморани као некад неки несрћни Сарајли-је, Новосађани, Колашинци, Крушевљани, да ми по наред-би СУП-а и комитета откажују предавања и гостопримство, може се неко запитати: зашто сам дошао у Будву пре него у Крушевац; зашто овако разго-варам пре са вама, Црногорци-ма, него са Србијанцима? Надам се да ћете то схватити када чујете шта сам намеран да вам кажем. Настојају да то образложим најкраће што узмем, говорећи уопштено, а ти-ме и упркоси, не бавећи се узроцима и чиниоцима, на-глашавајући неке, по мом мишљењу битне исходе исто-ријских токова на нашем тлу у последње четири деценије.

Разисторија српског наро-да

Видим: људи моје генераци-је демократију сада схватају као слободу за исповедање. Сва се времена зла окончавају у судницама духа, јавним исповестима и мемоарима. И ми, југословенски старци, пре-дајемо се манији исповедања. Узалуд: ако нам за заблуде, грехове и злочињења, савреме-ници и дају орпост потомци ће га повући. Све су наше тужбе и жалбе историјски закаснеле. Све су наши докази да смо преварени сувишни. Јер, ствар-ност је убедљивија од наших доказа, а и преваранти тврде да су преварени; и пљачкаши тврде да су опљачкани; и угње-тачи да су угњетени. Знам, као и ви, да је искреност условна врлина. Али, без искрености нема поштења. А ја у животу настојим да следим Вукашина Катића из мојих романа: Сре-ман сам да отаџбини дам живот, али јој не дам своје уве-рење. Тог начела држану се и вечерас у разговору са вама. Ви, претпостављам, очекујете од мене да вам више говорим о садашњим мукама и бригама свих, него о својим, књижевним. Поштовање које имам према вама, Црногорци-ма, обавезује ме да вам кажем то што мислим, свестан да вам се нека моја мишљења неће допасти, а нека ће вас, можда, и заболети и расрдити.

Српски народ је у последње четири деценије доживео прву разисторију. Разаран је његов историјски, духовни, економски, политички идентитет и интегритет. Идеолошки су пошиставани и кривотвор-

ени мотиви и резултати ослобо-дилачких ратова српског народа; одузиман му је и отет његов велики Средњи век; скраћена му је историја, најпре до Све-тога Марковића и Димитрија Туцовића, а потом све смо историјске победе и слободе доживели од 1937. године до званичне обзнате кризе, после смрти Јосипа Броза. Тако је историја српског народа сведе-на на историју социјалисти-чког покрета, а историја комунистичког покрета на доба Јо-сипа Броза. А у том добу југос-ловенским и особито српским револуционарним покретом ко-сије су стаљинске чистке, пар-тијски пленици изопштавали су неистомишљенике, дворски чучеви мењали су политичку структуру државе и друштва, највише на штету демократ-ског социјализма. Циљеви на-роднослободилачке борбе и револуције југословенских на-рода, прекрајани су, кривот-ворени и пошиставани свагда, у смрти јачања једне ауторитарне владавине над организов-аним хаосом друштва и утврђе-ном персоналном коалицијом, а у корист националистичких и партијуарних олигархија, ка коначној деструкцији Југосла-вије, са убрзашем веног пада ка дну европске цивилизације.

Народ који је за стварање и прве и друге Југославије дао највише глава, осуђен је као њен утјетач, у свим људским и националним элима од балкан-ских ратова до овогодишње фебруарске и мартаовске ал-банске побуне на Косову и Метохији, његова су злочињења и кривица највећа, или већа од других, па су чак у симетрији са усташким геноцидом и вели-коалбanskim геноцидним теро-ром на Косову и Метохији. Најкраће речено: у брионској Југославији, српски народ је неравноправан и обесправљен, експлоатисан и туторисан, подвргнут шовинистичком те-рору, дискриминацијама и аси-милацијама, приморан на ве-лике сеобе ка етничкој матици. Српска република била је све-дена на београдски пашалук, стављена у зависност од приштинског беговата и ново-садског војводства, а политичко руководство тог пашалука, вољно и невољно, пристајало је на вазалство брионском дво-ру и антирспској коалицији.

Све то, пије се збило са Србијом без њихове кривице и њиховог учешћа, без њиховог наго-на за понижавањем и самопо-шиставањем. После првог светског рата биолошки инва-лид, српски народ био је духовно поменет политичким заблудама монарха и деморализан похлепним властољубљем и плиткоумношћу својих политичких првака, па је као такав остао без своје прескупе ратне победе. До нацистичких одмаз-ди и усташке секије није схва-тио: зашто је у држави за чије је стварање највише дао, горе свима него њему? Али је и после таквих искустава остао вер-ан својој националној идеоло-гији и утопији-југословенству. И поново се са уложио у стварање нове Југославије и њену социјалистичку будућност. До-бривољно, покорно и са недо-вољним отпором, Срби су вршили самопоништење свог идентитета, понашали се као историјске кривци, пристајали на етничке и републичке гра-нице које им је нека партијска комисија именovala, помагали слабљењу и експлоатацији сво-је привреде, политички од-бравали и трпели дезинтегра-

цију националне целине и своје културе.

Одговорност за такву регре-сију српског народа у овом до-бу, спносимо ми, српски комуни-сти. Ми смо се у име коминтер-новског интернационализма одрекли свог српског идентите-та. Комунисти из других југос-ловенских нација, у име тог ин-тернационализма, бранили су своје националне интересе и, особито у последњим дешенија-ма, само јачали своје нације. Ми, српски комунисти смо се у име југословенства одрицали своје државе; наши другови из других нација су, „у име самоу-правног социјализма“ ствара-ли своје суверене државе. Ми смо у југословенство и заједни-чку државу уложили све што смо били и имали, а узвраћено нам је обесправљањем, политич-ком и економском хегемони-јом, равнодушношћу према нашим мукама и страдањима, данас и жестоком мржњом што нећemo више да постојимо као покорна рати.

Зашто и како је један народ са осмовековном политичком и културном историјом и тради-цијом, народ косовског митоса, ослободилачким устанака, бу-на, хайдуције, са две српске државе у 19. веку, са учешћем у два светска рата на страни европске и светске демократије, народ 27. марта и јулских устанака 1941. године, постао

народ без историјске самосве-сти и националног достојанства, претворивши се у поданичку рају која бежи пред насиљем мањине, следи своје вла-стодржице и обожава брионског монарха, дакле, којим се насиљима и корупцијама српски народ приморao и поткупio да трип домаће окупаторе и политичке варалице на власти, како је тај народ могао да пристане на брионски Устав 1974. године-да се то разасни биће по-требно да се напише читава библиотека. Зашто је српски на-род подлегао тако дугом мир-нодонском пропадању, остао равнодушан према судбини ко-ју су му други кројили, преда-вао се потиштености и безнађу, па се до Титове смрти чинило да ће се загубити у тами буд-ућности, уверен сам да постоје узроци и чиниоци који нису превасходно политички и об-јективни, него су у антрополо-шком језиру нашег национал-ног бића. Постоји у нашем ето-су и нека егзистенцијална не-моћ на рационалност према се-би и свету, нека властита само-деструкција, један иманентни трагизам у историјском бивствовању. Ми смо пред ве-ликима велики, а пред мали-ма-малеци. Ми смо охоли према другом, али не поштује-моћ себе. Ми немамо моћ да препознамо непријатеља; а признајемо за непријатеља једино оне који нам ставе нож под грло и кад нам ставе. Ко то преживи, сажаљева себе, а не-пријатеље псује. Тако некако трајемо, ниједним историјским искуством неопамћени. Пре-виђање властите кривице и свлачиње одговорности за нашу несрћну судбину на друге народе била ће опасна заблуда и израз умне непуни-олетности данашњих генера-ција. Ту рационалну, за ово до-ба неопходну критичност пре-ма се и својим традицијама, ми немамо у свом духу, а иде-ологије, и национална и комуни-стичка, за које смо се сати-рале, управо су подстицаје и подстичу грандоманију у по-стављању циљева, лаковерност према противницима и непри-

јатељима, лаж о себи и други-ма. Јесмо обманути, али смо и обманявачи.

Такође, била би историјска лажа и неистина, ако би се у овој још увек Титовој Југославији, данас прећутала и запо-ставила чињеница: са нашим националним клонућем и падом, текао је и перманентан слободарски и демократски, морални и стваралачки отпор домаћем стањинизму, његовој идеологији и политичком по-ретку, отпор који је носила и идејно исказивала критичка и опозициона интелигенција, и не само она као друштвени слој. На том идеолошком и моралном неконформизму, засновао се снажан, да не кажем и матични ток савремене српске културе, науке и уметности. Тај отпор у разним политичким видовима траје од доласка Комунистичке партије на власт, запламсао са Биласом и затулио се с њим, појачао се у шестој деценији, врхуноци 1968. године, смалаксао у седмој ликвидацијом српских „либерала“, кулминирао последње две године свенародном, демократском побуном, којом се српски народ поново успостављао као историјски субјект у демократском и цивилиза-цијском значењу.

• Трагика народа Црне Го-ре

Али, о томе ћу касније неку реч више рећи, а сада нешто о трагици народа Црне Горе.

Ако изуземо страдање српског народа на Косову и Метохији, у српском паду и пропадању, највећа је жртва народ Црне Горе. Његов пад је најтежи, разарање његовог бића и идентитета је најтрагичније. У својој бити, јединствено је у новијој историји европ-ских народа, да бар у несрћама и даље останемо на тулу Европе. Следећи идеолошки Коминтерне и њене Комуни-стичке партије, али и под на-сиљем, заблудама, корупцијом, народ Црне Горе доживео је три вида самопоништења: расрблјавање, дехристијаниза-цију и срупу казну 1948. и по-тоњих година за своје вековно русофилство. У тим се идеоло-шким конфронтацијама у Црној Гори од 1941. до 1953. године, па и до ових дана, одвијао најсрујовији грађански рат на југословенском простору. Десетине хиљада породица живеле су прокажене и по-нижене као четници или као информбровци.

Историја зна да је идејно и социјално, револуција – оцеу-биство; зна се да је револуција и братоубиство. Али се не зна да је револуција одрицање

(НАСТАВАК СА 8. СТРАНЕ)

властољубља и корупције, унисе професије и квалификације за све положаје и радна и нерадна места у бирократској хијерархији југословенског „самоуправног социјализма“. У том добу нису се само живи одрицали мајке и оца, него су они и мртвима поништавали род и веру. Петра I су распетрили, владику Његошу су разњешили. Песник и владика који у своју песму сабра народну умност и додаде јој своју генијалност, тај сатворитељ духовног језгра народа Црне Горе, који српској националној свести 19. и 20. века утемељио, доживео је од својих потомака да буде порекнут: тврдили су и тврде да Његош није оно што јесте, отимајући му српство и њега од српства.

Расрбљавање је у Црној Гори праћено је и дехристијанизацијом која је најмање била вид слободне индивидуалне еманципације од православне религије. То одрицање од „опијума за народ“ како смо религију називали ми левињисти, вршено је у Црној Гори на најгори начин: скитањем глава, рушењем цркава и Његошеве капеле на Ловћену и убрзигавањем отровнијег опијума од оног православног. А православље, заједно са косовском и слободарском епиком, твори моралну свет црногорског човека. Наметањем и прихватањем примитивно схваћеног атеизма, разарао се црногорски етос па је његошевска свет Црногораца доживела још један раскол, који ничим није могла да предизвиђе „социјалистичка етика“, у стварности непостојећа.

А са Резолуцијом Информбироа и Стаљиновом агресијом на југословенску независност, започиње у Црној Гори, у Црногорцима, нови раскол у историјској свести и осећањима, по нечemu и тежи од оног у партизанским и четничким дебобама. Требало је, морало се одрећи вере у Русију и љубави према њој. Каква је то драма била, знају само њени мученици. Опет се распукла црногорска душа. Настало је масовно кажњавање гулагским логорима на Голом отоку, Светом Гргуру, Билећи, Градишици, које није вршено само за верништво Стаљину у чије име је на црногорском камењу вођен сурог антифашистички и грађански рат са својом „другом“, „класном“, „левом“ фазом. То кажњавање од 1948-ме вршено је и за традиционалну верност Русији, јер се оданост њеном тиранину и „првој земљи социјализма“ у свести Црногораца мучно одвајала од оданости Русији. Комунистичка идеологија и русофилство је у свести и осећањима црногорских комуниста и народа тешко разлучиво, па борба против Информбироа у Црној Гори није могла бити и није била једино борба против идеолошких присталица Стаљина. У том злом времену, унесрећено је и обогаљено, како ми обавештени рекоште, близу десетак хиљада Црногораца са својим прогањаним и разореним породицама. Стаљинистичка борба против стаљинизма представља истинску народну трагедију црногорског тла. Тако се у црногорским кућама и на кућиштима, није престајало да пати и тужи и за мртвима и за живи-

ма. Да не ширим доказе пада и патњи народа Црне Горе у једном добу које, верујем, да се окончало зимошњом свенародном побуном без насиља, завршићи својим, несумњиво, претешким питањем: није ли у Црној Гори, у неким видовима и садржајима, вршен и један етноцид? На то питање само Црногорци могу да дају пуноважан одговор. Ако је тај етно-

цид постојао, он је израз духовног и моралног нихилизма црногорских комуниста и њихових следбеника већег броја интелектуалаца моје и млађих генерација-писаца, уметника, научних и просветних радника и људи из политичке и економске бирократије. Та етноцидна почт која је, чини ми се, била захватила и извесне слојеве младог народа Црне Горе, поколебала је и разарала етнички и историјски интегритет и идентитет антрополошко и онтолошко биће читавог српског народа. То схизофрено и амбивалентно црногорство, које је у Србији-према потреби- и црногорство и српство, а у Црној Гори, Хрватској и Словенији само црногорство, то црногорство коме је у Београду Титоград - Подгорица, а у Црној Гори Подгорица-Титоград, ја разумем као први духовни и морални проблем тих људи Црне Горе. Неким изразитим својствима-слободарством, јунаштвом, епиком и његошевском етиком, црногорство је и најсрпскиј део српског народа, и када се оно у корену стало да чупа, стала је да се духовно осипа и смалакава читава српска дијаспора. А матица, сведена на београдски пашулуку, још јаче је клонуће средишњег дела српског народа, претварао се у безнађе када је војвођанска политичка олигархија у свом бирократском феуду започела с војвођанизацијом Срба и радикалним одвајањем Војводине од територије која се називају Јужна Србија. По мом разумевању савремених збивања, народ Црне Горе принет је на жртву једној идеологији, кобној по српски народ, по све југословенским народима, по Југославији као државну заједницу.

Народ Црне Горе је људство високе духовности, душевне лепоте, његошевске етике и косовске епике, и тешко је веровати у темељитост и успјешност препорода црногорске републике, у претварању досадашњег црногорског друштва у демократско и социјалистично, произвођачко и цивилизовано друштво, без његове детитоизације и коначног прекида грађанског рата који се у Црној Гори не смирује од 1941. године. Тај грађански рат се окончава слободним успостављањем етничког, историјског и духовног идентитета Црне Горе, са установљањем демократије у којој је слободан грађанин политички субјект. У тој демократији, никаква партија, никаква власт, никакви спасиоци и усрећитељи народа, не могу имати право да грађанину законом одреде националност и веру као што је то чинила Комунистичка партија и као што то чини Савез комуниста Југославије. Човек заслужује бар толико слободе да буде оно што јесте.

На срећу ове земље и њених младих генерација, заједно са Србијом, Црна Гора је започела свој препород; започела га је одлучно демократски, са политичким људима који добро и напреда обележавају. Али, доба препорода је доба великих и свакојаких искушења. Напади, неслободни и понижени људи, на оваквим историјским преломима и раскршћима, у духу најлакше се враћају прошlosti, а њихови предводници олако и зането журе у неку будућност. Тешко се схвата да у прошlosti нема спаса, а да је и будућност свагда неизвесна. У људском је судбини: не стигне се тамо где се пошло, не створи се то што се наумило. Да губитак историјског времена не остане за свагда губитак

и наша странпутица, да тај губитак постане једно преимућство пред народима далеко одmaklim цивилизацијом и квалитетом живљења, што ми се чини могућим изазовом, у мији је и одговорности свих живућих генерација у овој земљи.

● Препород-дуг и спор

Гласно размишљајући о нашем историјском тренутку, именовају две-три његове одреднице, које ми се чине значајним за разумевање тежине и неопходности нашег препорода.

Ми смо на раскршћу с којег није просто разликовати прави пут од странпутице. Ми не живимо само у кризи једног поретка, ми смо на крају једне епохе. Најтеже доба за истину сазнавање стварности и разумевање постављање циљева. Крај је и пораз а пораз је свагда болан. У нашем поразу нема победника, али има многоја поражених и губитника. Поредак који дотрајава, стваран је већиком вером нашег века, илuzijama и заблудама милиона, људском патњом, жртвама, и проливањем крви немилице. Такав поредак не сме само да се руши. Поготово ако се руши другом идеологијом, што се добрим делом чини и мора да чини. Поредак у коме су југословенски народи живели скоро пет деценија, није нека погрешна рачунска радња исписана на школској табли од лошег ћака коју може свезнајући професор да избрише влажним сунђером. Тај поредак, дакле, није настао без великих разлога и случајно, нити је за његова зла и слом крив сам један по-политички вођа, једна парто-кратска олигархија, једна партија. Титоистички поредак није поредак у коме су постојали само мањина која влада и потчињена већина, само привилегисани и експлоатисани, само корисници и губитници; у том поретку, рекао бих, људска већина свих националности, живела је боље него што заслужује својим радом, знањем и поштењем. Нема сумње, да више тако и такви, ни као националности, ни као грађанији појединци, не можемо да опстанемо. Са хаосом у организацији друштва, неразумним ко-ришћењем људских и природних потенцијала земље, постојећим силама деструкције Југославије, посебно са оружаним побунама великоалбанског сепаратистичког покрета, слепилом политичких чинилаца, општим паразитизmom, разбујталом резидуалном и регресивном свешћу у свим југословенским нацијама, с упорношћу конзервативних снага да се по сваку цену одржи постојећи поредак, с оживљеним аратом поражених идеологија, које управљају своје крavе и прљаве барјаке, нашу земљу обузима политичка агонија. Велики је неред у нашим гла-вама и душама. Препород који смо започели биће дубљи, спорији и болнији него што се слути. Препород српског и свих југословенских народима, односно њихово брже улажење у савремену светску цивилизацију, не верујем да се може остварити променама какве се најављују из политичких форума. Оне, по мом нескромном мишљењу, нису ни довољно промишиљене и реформистичке, ни довољно демократске и радикалне. А ни политички легитимне. Јер, ни форуми Савеза комуниста, ни садашње скупштине састављене од делегата, нису легитимни представници ни чланства Савеза комуниста, ни грађана, који нису бирачи него су само гласачи. Форуми Савеза комуниста одавно су и до краја исцрпли политичка и морална права да сами одлучују о судбини југословенских народима. Партија, која је пред распадом дозвела државу стварану у два

светска рата, стварану револуцијом и грађанским ратом, државу чијим се грбовима не види крај, партија која је својом политиком грађане ове државе увела у економску беду и духовне расколе, а националне, социјалне, и верске супротности и сукобе до руба грађанског рата, не може да буде и реформатор Југославије какву је она створила и растворила. Та партија, тај Савез комуниста, највеће добро које је учинити народима Југославије и овим генерацијама јесте: да што пре омогући слободу политичког удржавања и исказе иницијативу за распуштање свих скупштина и расписивање слободних демократских избора за уставотворне скупштине република и савезне државе, које ће пуноважено, у сваком погледу комплетно, одлучивати о постојању Југославије, њеном државном и друштвеном уређењу и свим реформама које воде земљу из несреће и безнађа. Овом схватању, супротставиће се највеће људи којима је политички и морални поступат - „одбрана тековина наше револуције“, што реално значи - одбрана постојања поретка, поправљеног његовим првобитним својствима и у духу историјске превоље идеологије сажете у Сингати - авнојевија Југославија. Ако постоји нека тековина револуције која заслужује да је људи и народ учине својом трајном предношћу и традицијом, то је: право и слобода да се мења сваки друштвени поредак неподобан човеку и пориче све што су људи створили и мислили. Ми, који смо растурили поредак наше очева и дедова и жељели большевички да променимо свет, то право и слободу које смо дали себи, дужни смо да не ускраћујемо своја деци и унуцима. А да ли ће и колико ће они таја људска права и слободе искористити, ствар је њихових жеља, памети, циљева.

Зауставићу вашу пажњу на нашем најтежем, нашем фаталном националном питању, које нас Србе, и, ваљда, не једино Србе, упознају више од једног столећа. Зауставићу вашу пажњу на нашем најтежем, нашем фаталном националном питању, које нас Србе, и, ваљда, не једино Србе, упознају више од једног столећа.

Нашим говором о етничкој дезинтеграцији и схизофренији, о националној неравној правности и економској по-дчињености и експлоатацији српског народа, од развијених, а и од неразвијених република и Косова, говором о изгону Срба са Косова и Метохије, о уставотворавању јединственог уставно-правног поретка на територији Републике Србије, не исцрпљује се национална проблематика, ни српски народ, а ни Србија, посебно на Косову и Метохији, тешко је схватити зашто и после таквих искустава Срби данас разумно и упорно не теже држави без националних интереса, националних мржњи и србофобије. Једино у држави без националних сукобљавања, и националних мржњи, у држави грађанског мира може да настане демократско, неидеолошко и хармонично друштво, дакле, и социјалистичко друштво у са-дражијама којима облик и меру не даје партијско-бировратска идеологија, него друштвено, свељудско напредовање у стварању материјалних и духовних добра и хуманистичка и морална свест преведена у законе, у обавезе друштва према појединцу и у дужности појединца према друштву.

(НАСТАВАК НА 10. СТРАНИ)

са да политички исказује, у доживљају других југословенских народа претвара се у своју супротност: изазива антијугословенство и антирспоство. Постаје, чини ми се, очигледно: Срби морају што пре да напусте своје традиционално југословенство и да за етничко очување своје дијаспоре потраже нова политичка решења. А традиционално југословенство Срба то је немање праве свести о природи и дубини разлика и супротности међу словенским народима који живе у Југославији, што доказују српска разочарања настала 1914. и 1915. године, а неокончана ни до овога дана, али што доказују и разочарања других југословенских народова у Србији.

Традиционално југословенство Срба је одрицање од свог идентитета и интегритета с очекивањем да ће то исто и други чинити, а што они, из разумљивих разлога не чине. Традиционално југословенство Срба је упорно борење и жртвовање за заједничку државу, које други схватају као тежњу за хегемонијом и ту заједничку државу све упорније употребљавају српском неравноправношћу, јер равноправност Срба у Југославији доживљавају као српску мајоритету, чиме се искључује могућност постојања демократске Југославије. Традиционално југословенство Срба је пристајање на сваку Југославију, па и ону у којој је њима најгоре. Ако желимо да потврдимо своју историјску пунолетност и зрелост, ако међу југословенским и европским народима ми Срби желимо да останемо демократски народ, ми морамо то своје традиционално југословенство да заменимо рационалним и демократским заступањем својих и националних интереса, не подређујући их више никоме у име илузорног „братства и јединства“, нити то захтевати од других. Не видим ниједан разлог због којег би ми Срби, требало да будемо више за Југославију од, било којег југословенског народа. Престанимо једном за свагда да ослађајамо, спасавамо и чувамо друге, да их уверавамо да ће без нас пропasti. Ако не жеље да живе с нама у демократској федерацији, поштујмо њихову вољу да буду сами и срећни. Ако не видимо разлоге и немамо памети и снагу за такву националну политику, не верујем да имамо право на наду у сп

(НАСТАВАК СА 9. СТРАНЕ)

изврши стварни друштвени и национални препород на југословенском простору и усмеравање свих расположивих стага сваког народа за излазак из садашње кризе и убрзање свог хода у европску и светску цивилизацију.

За такав циљ неопходне су дубоке промене и темељна преусмеравања у нашем духу, у индивидуалној и колективно-националној свести. Дуго чујани из егзистенцијалног тла; из историјског простора и времена у коме смо као народ бивствали, понижени и обманути идеологијом, ми се у овим данима по инерцији, некритично уривамо у своје традиције, па почињемо да живимо и с једним заиста анахроним српством које се на нашем духовном тржишту претвара у потрошачко срство. Ми смо деценијама живели у егзистенцијалној тескоби и неслободи у којој су нам други именовани и прошлост и будућност. То је основа идејног и индивидуалног и колективног бивствана у поретку који се распада више властитом ентропијом него нашом превратничком вољом. У таквим приликама најтеже је успоставити владавину историјског разума. Ако смо најзад поново у могућности и намерни да бирамо своју будућност, морамо најпре да изаберемо своју прошлост. И тако се духом укорењујемо у оне своје традије и усвајамо оне историјске вредности које су животне данас, које то могу бити и сутра, које изражавају нашу посебност, али и нашу универзалност.

Живећи на Балкану, заостали у прогресу света, стварајући поредак који нас је осуђивао на заостајање, ми свој препород, његове програмске претпоставке и циљеве, не можемо да именујемо без уважавања искуства и разумевања развојних смерова развијених и цивилизованих друштава. Ако у процене наших вредности, у именовање наших друштвених и националних циљева, не уведемо универзалне, европске и светске критеријуме и условности, ако истовремено немамо памети и знања да критички прихватамо њихова искуства, наше ће се падање и пропадање наставити.

● Привремена творевина

Пошто је Добрица Ђосић завршио своју бесједу, водитељ Трибине, београдски новинар и публициста Милорад Вучелић је „објавио“ да присутни могу постављати питања. Било их је више, па ћемо у слободној интерпретацији покушати да дочарамо читаоцима дио разговора познатог књижевника и његових читалаца.

Писац „Корена“, „Далеко је сунце“, „Леоба“, „Времена смрти“, „Грешника“ „Отпадника“ и других бројних дела, почeo је разговор присећањем на један сусрет с Кардељем с почетка педесетих година.

— Тада сам имао часну дужност да будем у леточлану радиој групу која је формулисала Програм Партије и којом је руководио Едвард Кардељ. Уз остало имали смо задатак да дефинишејмо југословенство као интегративну идеологију народа на југословенским просторима. Како вас свакако, занимљи моја тадашња поимања југословенства одговорићу вам да сам га, као комунисту схватао у једном интегративном поимању, дубоко увјерен да је нација пролазна категорија, како смо на то питање гледали ми, мали или велики марксисти, мале или веће незналице историје људског бивствовања на овим просторима, и да ће нације нестати са подјелом рада на вишем ступњу људске интеграције. Можда то и није потпуна заблуда, а вами могу да кажем да сам

тада дао неке формулатије југословенства као интегративног чиниоца југословенских народа, које нису биле на богзна каквом теоријском нивоу. Био је то више израз добре воље, него познавање ствари, прилика, теорије.

Едвард Кардељ је, међутим, заступао мишљење (није ми право што га сада цитирајам) да је Југославија, па тиме и југословенство, привремена творевина, настала у историјској епохи и под одређеним околностима осјећања угрожености опстанка југословенских народа, који су поткрај првог светског рата дошли до сазнања да им је најбоље и најбезбедније да се нађу заједно, у заједничкој држави, која ће се касније, с обзиром на то да је настала од различитих народа, са различитим традицијама, вјерама, менталитетом и навикама природно дезинтегрисати. Едвард Кардељ је сматрао да ћемо се ми Срби ујединити са Бугаријом, а словеначки народ са Италијом или Аустријом.

Над таквим виђењем наше судбине ја сам се тада скандализовао и водио дуге разговоре са словеначким интелектуалцима и политичарима, ујверен у почетку да је то само мишљење Едварда Кардеља. На моју жалост ујверио сам се, још тада, да је то владајуће стање свијести словеначког народа, што је нас, српске комунисте, који смо то годинама слушали запаљивало и плашило. Познато је и да сам 1961. године о томе водио дуге полемике са Душаном Пирјавцом, ратним другом и командантом Прве словеначке дивизије. Тада су се јасно издавалајуће концепције Југославије и југословенства: једна федерativна и друга конфедеративна. Развој драгаја и свијести ишли су тако да је то тада Пирјавчево конфедеративно схватање Југославије касније нашло место у програму словеначке опозиције и формулисано у часопису „Нова ревија“ у раду „Прилози словеначком националном питању“ као словеначка национална идеологија.

Очито је да сам ја тада, педесетих година, био сувише ујверен да ми не можемо другаји постојати осим као тако – федерativno data Југославија. Потијенио сам тада етничке коријене и самобитност народа а други су их преувеличавали, стављајући етничка својства у саму онтолошку срж човјекову, што је, по мом мишљењу, апсолутна заблуда коју ни једна наука не може озбиљно да прихвати. Но, ствари су у Југославији ишли како су ишли и Кардељев концепт је побиједио, а његово мишљење и схватање Југославије је постало владајуће, па, ево, докле нас је довело. Као ћемо даље не знам, можемо ли одавде, не знам. Не пада ми на памет да одговорим на питање: када и како даље? Знам једино ово: да би се пронашао пут из наше ситуације потребна је сва умност наших народа, сви наши морални, сазнајни, духовни и визионарски потенцијали – да опет не погрјешимо.

Што се пак тиче данашњих неспоразума, да условно кажем на релацији Љубљана-Београд, одговорићу на једно питање на које би можда било боље да одговорим. Сам сам уложио доста труда да се одржи дијалог са словеначким интелектуалцима, демократичким дијалогом. Неспокојан сам, међутим, што код добrog dijela словеначких интелектуалаца нема разумijevanja наше средине, бића и постојања, па то не разумijevanje поприма облике нетolerancije, а богме да се не лажемо, а облике мржње! Ни ми у томе не остајемо дужни, узвраћамо мржњом, па се питам да ли народ са историјском зрењем, какав је наш, смије својим противницима да узвраћа са тако жестоком емотивношћу са каквом се они нама обратају. Да се као човјек залажем за толеранцију и за останак у демократској заједници, у једној федерацији, јер је то, вјероватно, најбезболније, али не за живот у свакој Југославији и по сваку ци-

јену. Једино у демократској Југославији или – никако.

● Слободану Милошевићу

Један од посетилаца је Добрица Ђосић подсјетио на једно недавно саопштење Удружења књижевника Србије, односно на изјаву Првослава Ралића тим поводом.

– Исувише је отпимистичко мишљење да се промјенама које су тек започете у друштву, тек на говијештвим пропородом и неким персоналним промјенама – код вас у Црној Гори надам се срећније него игде – да је тим промјенама учијен крај једном времену у којем смо дуго живели. Ми смо мало били демократско друштво па су и наше демократске визије слабашне: немамо моралне и политичке културе за демократско опстојавање, па ћемо и деценије провести с људима који мисле као Првослав Ралић. Но надам се да је само говорио у своје име, а не у име Предсједништва ССРН.

Ђосићу је постављено питање шта мисли о данашњој Србији и Слободану Милошевићу.

– Од писца не треба очекивати да буде сљедбеник. Писац има привилегију или несрету да буде против власти. Ја сам прије 20-25 година изабрао опозицију и у њој се осјећао спокојно, али сам живио напорно. Живио сам тако, како бих поново живио. Али дошло је ново вријеме и нови људи које је тешко сlijediti.

Да будем искрен ја нисам био ни Титов сљедбеник и несам у рат пошао ради Тита. Он је био генерални секретар КПЈ чију сам политику сlijedio. То значи да ћу и даље бити независан и самосталан у односу на руководство. Но, хоћу да подржим сваку демократску опцију уз очување сопствене самосталности, да будем критичан према свему што не одговара мом народу. Са таквим опредељењем гледам и на Слободана Милошевића. Он је много урадио, то је нова појава у животу Србије, човјек који је артикулиса велики народни гњев и претворио га у политичку акцију. То је сигурно први српски комуниста који је раскинуо вазalни однос са том антисрпском коалицијом, човјек који је том несретном, пониженом народу помогао да се усправља, али се још нисмо усправили. Слободан Милошевић је храбар, можда пресамоувјерен. Има много ствари у којима се с њим не слажем, које би могле да буду боље, разумније, демократије... Но сасвим је рано да му изричмо велике оцене, рано је да га славимо, а преноно да га кудимо.

● Манија исповиједања

– Највећу грешку учинила је критичка интелигенција ако би изгубила своју аутономност, ако не би сачувала своју независност и слободу просуђивања, свега што јесмо или што нам се чини, рекао је Добрица Ђосић одговарајући на питање о положају опозиције код нас и узлови српске интелигенције у томе. – Јер, наставио је он, нема демократије без опозиције и нема дијалога без опортног мишљења, нема истинског кретања без порицања.

Српска интелигенција и опозиција се ових дана нашла у доста озбиљним недоумицама. Донедавно сам се и сам комотиоје осјећао када сам могао све да одрим. Сада смо у ситуацији да се не може одговарати само да или не, већ се мора помоћи новим, младим људима да пронађу пут из беспућа. Лично се врло устручавам да критикујем једног Момира Булатовића или Слободана Милошевића, а и друге, јер нико на то нема особито право. Морамо се прије запитати како смо ми, моја генерација и ја, допринијели тешком стању у којем се сви сада налазимо, а ми свимо као великани. Колико је велика, господе, колико ће нам гробље бити?! Но, ми силазимо са историјске позорнице и све

што још можемо учинити јесте да, колико можемо, помогнемо младим људима, својим искуством, онолико колико су наша искуства употребљива. Моја генерација је обузела манија исповиједања. То, међутим, није истина о животу наше генерације, нити су наша литература и фељтонистика досегле истину. Били смо врло јединствени док није било слободе и уз недовољно демократије, али смо са постојећим слободама пред великом недоумицама: када, како, шта...? Уз то, вјерујем и да се морамо слободно политички организовати, јер нема општака ни једном југословенству са једностраничким системом. Отуда и моје залагање за пуну слободу демократског организовања, при чему би садашње генерације примиле ризик те слободе и тог новог политичког организовања.

– Објављивање те моје књиге спречавали су хрватски политичари Врховец, Драгосавац, Биллић и други рекао је Ђосић, који ма су се прије дружили српски идеолози тако да све до прошле године нисам могао да је објавим у Србији. Објавила ју је Цанкарјева заложба

– Што се пак тиче Јасеноваца то је и моја велика непознаница. Не желим никог, а понајмање врховног команданта да оптужујем за то што Јасеновац није ослобођен, али морам да кажем да је велика срамота једне земље да није успела озбиљно ни да пошире све мртве из минулог рата. Што се пак тиче питања зашто нема петокраке на Титовом гробу – то питајте Веселина Ђурановића и Видоја Јарковића.

– Ђосић је одговарао на питања о Косову, Црњанском и друга. Било је аплауза који су значили одобравања одговора пчевића, а Добрица Ђосић је на крају рекао: био је ово разговор о којем ће више размишљати када се вратим из Будве, него што сам био спреман да задовољим велико занимање публике која се те вечери нашла у највећој будванском дворани.

Припремио: С.Грегорић

МОДЕРНА ГАЛЕРИЈА

ИЗЛАЖУ
ТИТОГРАДСКИ СЛИКАРИ

изложбом „Титоградски сликари“ настављен је овогодишњи ликовни програм Модерне галерије. На изложби је представљен избор умјетничких остварења једанаест сликара титоградске подружнице УЛЦГ, почевши од ЉУБА БРАЈОВИЋА, сликара који експресивним изразом акцентује карикатуралност носиоца теме слике уз призвук меланхоличног повлачења из круга свакодневице. НИКОЛА ГВОЗДЕНОВИЋ – ГВОЗДО специјичним поинтилизмом отвара простор за ликовно сагледавање трагике и величине битица човјека у стапном контакту са природом у животу директно зависним од ње. Сликарство СРЂАНА ВУКЧЕВИЋА зрачи лирском експресијом указујући на успјешно откријен начин да се ликовним средствима изрази сва унутрашња поетска префињеност умјетниковог бића. ЂЕЉОШ ЂОКАЈ кроз експресивне визије лирског надреализма проналази пут исказа суштинских питања о пролазности живота и трагици постојања. Интимизам ФИЛИПА ЈАНКОВИЋА одише хармонијом боје и линије чији склад у композицијама пејзажа или ентеријера уздиже приказ до поетског симбола. Надреалистичко сликарство ДОБРОСЛАВА МРДАКА претпоставља одговор на питање до каквих физичких наказа може довести погрешан човјеков морални надзор и унутарње духовно расуло. ЂЕРЂЕ НОЦМАРТИНИћ тиме сликарски израз на рафинираном колориту којим потенцира поетику интимистичке атмосфере својих слика. Фантастичка БОШКА ОДАЛОВИЋА, акцентована префињењем сликарским поступком, успјешно корелира уравнотежући рацionalnih и ирационалних сфера бића. ТОМО ПАВИЋЕВИЋ, сликар изузетног умјетничког сензибилитета, ствара композиције спремне да својом експресивном ирационалношћу дотакну мистичну срж стваралачког чина. Док НИКИЦА РАИЧЕВИЋ на балансу неоромантизма и хиперреализма слика тајновите пределе инспирисане медитеранским поднебљем, СЛОВОДАН СЛОВИНИЋ кроз вртлог експресије ослобађа надреалну визију изложену градацијом топлих и хладних колористичких тонова уз најглашенију валер

НА ТРИБИНИ КИЦ-А ГОСТОВАЛИ МАТИЈА БЕЋКОВИЋ, ЖИВОРАД СТОЈКОВИЋ И МОМИР ВОЈВОДИЋ

СУМРАК ЛОВЂЕНА

МЕШТРОВИЋЕВ маузолеј на Ловћену нису примили људи, али га је одбила и плавина. Што се тиче људи, ситуација је повољнија – они могу и промијенити мишљење, али када је у питању природа, теке је: она буде не мијења. Стога предлажем да одавде потекне иницијатива да први гест духовне обнове Црне Горе буде обнова порушене Његошеве капеле.

Ове ријечи академика, књижевника Матије Бећковића, изречене на Трибини Културно-информационог центра у Будви (учествовали су Живорад Стојковић и Момир Војводић), где је извршена промоција књиге „Сумрак Ловћена”, пропраћене су громким аплаузом више стотина присутних, који су те вечери, 16. јуна испунили амфитеатар Средњошколског центра.

Ради се о бијелој књизи о Маузолеју на Језерском врху, која је настала од радова објављених у часопису „Уметност” (двојрој јули – децембар 1971) коју су припремили Дејан Медаковић, Живорад Стојковић и Лазар Трифуновић, а који је забрањиван и стаљиван прије осамнаест година. Књигу „Сумрак Ловћена” (име је настало на основу назива једне од слика великане нашег сликарства Петра Лубарде) издали су заједнички ове године Епархија Банатска, шабачки Глас цркве и „Задужбине Косова” из Београда. У њој су изнијета противљења југословенских интелектуалаца (академика, књижевника, сликара, научника, професора универзитета и других умних глава) рушњу капеле Његошеве и постavljanju Маузолеја.

– Здуне неразума и самољубља које су се плеле над Ловћеном и силе грандоманије преметале су кости пјесника генија, порушиле капелу која је од ранијих окупаторских разарања обновљена 1925. године и у чије зидове је тада уградијен камен из свих југословенских планина. Горди Ловћен сада са себе стреса са мар који му је постављен, а пјесници су ту трагедију црногорског симбола опјевали потомцима за наук како зла не треба чинити и свети камен помјерати, рекао је, између остalog пјесник Момир Војводић.

Говорећи сликовито да Црну Гору треба ставити под заштиту, да је сво њено камење попи-

сано и нумерисано, па када би се сва срушила могла би се на основу тога обновити, Матија Бећковић се запитао: што ће тунел на врху Ловћена, што ће Маузолеј који подсећа на камион с приколицом на врху опјеване планине?

Против скрњављења највеће црногорске светиње прије осамнаест година дигли су глас интелектуалци из свих крајева наше домовине. „Великом Његошу ова одбојна фараонска гробница не одговара ни по чему и никако”, бунио се пјесном Скендер Кулевић у свом тариху за Ловћен, „не постоји ни један разуман естетски, поетски, ликовни, културни, научни, хумани, друштвени, национални, историјски, револуционарни, марксистички, геолошки, географски, или било који разлог да се оскрниви Његошев гроб и погази Његошев тестамент”, огласио се октобра 1971. године Добрлица Ђосић. А Лука Марин, члан Југословенске академије знаности и умјетности је тада веома аргументовано твrdio да Ловћен геоложки не може да прими објекат какав је Маузолеј. Против постављања Маузолеја на Језерском врху били су Мирослав Крлежа, Франице Стеле, Џивко Фисковић, Пеђа Милосављевић, Васко Попа, Михаило Лалић, Антоније Исаковић, Миро Глаурутин и стотине других познатих и мање познатих културних и јавних радника Југославије.

– До сада смо имали кривце, од сада ћemo бити сами криви. Капела се мора вратити, такође морамо спријечити потапање Мораче, коју хоће да избрише са лица земље иста она логика која је подизала Маузолеј, рекао је на крају ове успјешне вечери Матија Бећковић.

Књига „Сумрак Ловћена“ се продаје по ценама од 100.000 динара. У њој су писма, пјесме, факсимили, репродукције слика и други предлози који говоре о великим отпору југословенских интелектуалаца изградњи Маузолеја. Прије 18 година ти су ставови сматрани малтене јеретичким, али је дошло време да су готово сви постали сјесни да без капеле Ловћен не постоји. Сав приход од књиге намирењен је за подизање Његошевог споменика у Београду.

С. Грегорић

ЗОРАН БОЖКОВИЋ

НЕВОЉЕ С ДОМОВИНОМ

У Основној школи „Седам секретара СИЗА“ проглашено је ванредно стање. Непосредан повод за то било је мноштво слабих оцјена на писменом из српскохрватског. Најгоре је било у VIII; елитном одјељењу у коме живи и ради тридесет вуковаца. Зато је ту одмах сазван ванредни или, како се то сад модерно каже, превремени родитељски састанак. Трудећи се да остави што снажнији утисак на присутне, разредна је говорила гласно и јасно.

– Овај састанак је сазван непланирано и на брузу руку. Ситуација је ванредна, па и мере морају бити ванредне! – Ту је наставница начинила психолошку паузу коју је испунила брисањем својих ноачара. – Зашто кажем да је ситуација ванредна? Зато што су резултати последњег писменог из српскохрватског **катастрофални!** Као што знаете, тема је била „Моја домовина“. То је једна од ударних тема и кад сам се одлучила за њу, ја сам имала најбоље намјере. Мислила сам да ће се сви расправљати и да ће заслужити високе оцјене, пошто је домовина велика и непресушна инспирација. Догодило се, међутим, нешто необјашњиво. Ћаши су писали шкрто и сувопарно, неки су се нафразирали за читав живот, а неки су потпуно промашили тему. Међу овим последњим, на жалост, преовладајући деца високосних интелектуалаца, која обично добијају петице. Да је у питању нека мање важна тема, то не би било страшно, али пошто је у питању **Домовина**, сви морамо да се замислимо. Ето, зато сам сазвала овај ванредни састанак!

Свесни своје кривице, родитељи су дуго тутали и гледали у под. Права се огласила Сашина мама.

– Не бих хтела да ме погрешно схватите – обратила се она разредно – али ја мислим да је није тренутак да се пева о домовини. Ево, ја сам афирмисана новинарка, за мене се зна чак и у Америци, а вјерујте, не знам шта бих написала у том задатку. Кад год помислим на Домовину, мени дође да горко заплачам.

Зачуо се жагор који је убрзо прекинуо Недин тата.

– Мислим да је Јелена у праву – рекао је тој који улива поштовање. – Наша лепа Домовина доведена је у такво стање да је, заиста, тешко писати о њој. Ја сам искусан, да не кажем превејани адвокат, али кад би ми сад неко поверио да брамним Домовину, не знам шта бих могао рећи у њеној одбрани.

Док је он немоћно ширио руке, за реч се јавио деда Никола.

– Ја нијесам толико учен, али сам искусан и превејан колико и друг адвокат, па могу да се не сложим с њим. Подсјетићу га да нам је четрдесет и прве домовина била у много јадњивом стању, па смо је ипак бранили. И пјевали смо о њој!

– Друго је то!

– Није друго, но прво! Ћаши су нам онаква као смо их васпитавали. По васцијели дан гледају америчке филmove и размишљају на амерички начин. Гледају богатство, а живе у сиромаштву и природно, љуте се на своју домовину што није као Америка.

– И вашој генерацији је једна страна земља била милијада од Домовине! – јетко је добацио Петрин тата. – Само што та земља није била на Западу, него на Истоку!

Разредна је ставила ноачаре и пожурила да се умеша:

– Ја вас најљепше молим да се држите дневног реда!

Опет су неко време сви гледали у под, а онда се за реч јавила Лалетова мама.

– Ја ретко размишљам о Домовини – признала је, рачунајући да ће јој све бити опроштено – стално сам на гостовањима, па немам времена, али сад сам се силим прилика замислима и одједном сам схватила да ћајима није нимало лако. Они, јадни, виде шта се ради у земљи, виде како се људи свађају и како им мало фали да се потпуку...

– Најгора је инфлација – умешала се Тањина мама. – Ми смо данас у самоуслуги променили цене на 250 артикла! И тако из дана у дан!

– Ја сам јутрос омала један стан и морао сам да узмем најлон кесу за паре – пожалио се Игорев тата, подигавши увис велику жуту кесу.

– Те ствари треба радзвојити – побунила се Петрова мама. – Цене и функционери се често мењају а Домовина је једна и незаменљива!

– Домовина је неком мајка, а неком маћеха! – као да гласно размишља, приметио је Ристин тата.

– Да – сложио се Микин тата – тешко је волети домовину која је истовремено и у економској, и у политичкој, и у моралној кризи. Треба наћи неку лакшу, прикладнију тему.

Разредна је то схватила као примједбу на свој рад, да пожурила да одговори.

– Домовину треба волети увек, а највише онда кад јој је најтеже. Само тако помоћи ћемо јој да изађе из кризе. Ја ћу, наравно, поништити писани, али тема ће остати иста. На вама је да до ногов писаног, који ће бити кроз недељу, дана, помогнете деци да се што боље припреме.

Опет је неко време владала тишина тако да се лепо могло чути како негде у приземљу школски педагоз гриди и писује ђаке. Кад се његов глас изгубио, за реч се јавио Енверов тата.

Лако је родитељима којима је спрски матерњи, а шта ћемо ми Албанци? Тешко моме сину ако му ја будем помагао.

– Није Ненад од мене нема никакве користи – додала је Мара. – Како да му помогнем кад у животу нисам написала ништа дуже од каузије за писавsku флашу?

Шећерезадин тата изашао је с конкретним предлогом.

– Ја сам за то да ми лијепо замолим друга Митића да нама и нашој дејци одржи једно популарно предавање о Домовини. Он је на високом положају, он одлично познаје ту материју и његови мудри савјети отворили би очи и нама и нашој дејци.

Неки су већ хтјели да запљешћу, али Митић их је предухитрио.

– На жалост, ја сад немам времена – рекао је нељубазно и додао: Можда после ванредног конгреса.

– Да замолимо онда друга Тадића – предложила је Лалетова мама.

Пошто друг Тадић није био присутан, одговорила је разредна.

– Дејанин тата је, без сумње, велики рођољуб чим је на таквом положају, али морам вас упозорити да је његов син на овом писменом добио чисту јединицу. Родитељско рођољубље не преноси се аутоматски на децу. Најбољи задатак написао је Денис Јовановић, који је одрастао у Шведској, где су му родитељи на привременом раду већ дуже од двадесет година.

Опет је завладала мучна тишина. Чинило се да је тема иссрпљења кад се изненада огласио Терезин тата.

– Од ове земље је и Бог дигао руке – рекао је заплићући језиком. – Раније док су нас водили кафански људи, бар се знало ко пије, а сад се више не зна ни ко пије, ни ко плаћа!

– Ако се не зна ко пије, зна се ко плаћа – донација је Родољуб. – Радник плаћа! Тако је било и тако ће увек бити!

Тако је! – зачу се више гласова.

Разредна је проценила да треба опет да се умеша:

– Бојим се да смо се мало удаљили од дневног реда.

– Нијесмо, професорице – усртвио је дејца Никола. – На дневном реду је Домовина!

– Тако је! – зачуло се са свих страна. – На дневном реду је Домовина!

После два сата убеђивања, разредна је попустила и обећала да ће дати неку лакшу, прикладнију тему. Пресрећени родитељи сложно су запљескали и пожурили кућама да обрадују своју децу.

(Прва награда на конкурсу „Приморских новина“)

У СТАРОЈ БУДВИ

ПРОДАЈНА ГАЛЕРИЈА „ДОНАТЕЛО“

У старој Будви је отворена продајна галерија „Донатело“. Галерију су отворили Љиљана и Сретен Стојовић из Сарајева, а посетиоци ће у њој моћи да виде и купе слике наших еминентних стваралаца, затим уникатну керамику и одјевне предмете,

умјетничке творевине од стакла и друго. Галерија се налази у приземљу Куће умјетности, радије познатој као вила Чекрдековића. Бранислава Лижешевића, помоћник директора Културно-информационог центра, рекла је на отварању Галерије да је овај барокно здање намирењено за репрезентативне културне садржаје. Постепено ће се, рекла је она, отварати врата одаје на спратовима зграде, па ће мјештани и посетиоци Будве имати разлога да у овај „храм културе“ чешће навраћају. Д.Н

БОКС

ХУСЕНУ СРЕБРО

Такмичар боксерског клуба „Будва“ Фехми Хусен на овогодишњем југословенском такмичењу „Омладинска златна рукавица“ које је одржано 10. јуна у Београду, освојио је сребрну медаљу.

Треба рећи да је овај такмичар прошле године на овом такмичењу освојио златну медаљу. Овога пута није му пошло за руком да одбрани наслов најбољег, али је сребрна медаља, свакако велики успјех овог талентованог боксера.

Р. П.

ВАТЕРПОЛО

ПРЕДСЈЕДНИК ПОДНІО ОСТАВКУ

Предсједник пливачког и ватерполо клуба „Будва“ Драган Лијешевић обратио се управи с молбом да га разријести дужности предсједника као и свих дужности у клубу.

Како се у образложењу наводи разлози су вишеструки. Евидентно је каже Лијешевић, да нисам даље у могућности да се са још два три човјека носим са присутним проблемима, готово када се то дешава у средини где се стиче утисак да се већина организовано бори против успјеха, а не за њега.

— Моју одлуку сматрајте коначном, каже се даље у саопштењу самим тим што су моји планови за будући радни ангажман везани и за евентуалну промјену средине.

Овом приликом желим да се захвалим свим онима који су показивали спремност на разумијевање и сарадњу, а посебно стручном штабу и играчима, каже на крају Лијешевић.

Р. ПАВИЋЕВИЋ

Следећи број „Приморских новина“ излази

22. јула 1989. године

ФУДБАЛ

БУДВАНИ СЕДМИ

Утакмицама 34. кола окочано је првенство у Међурепубличкој фудбалској лиги, група југ. У последњем колу Будвани су били домаћин екипи Рудара. По тешком терену, који је био расквашен, фудбалери обије екипе приказали су допадљив фудбал, али стријелци нису били спретни па је утакмица завршена непопуларним резултатом 0:0. Екипа из Будве је била спретнија у извођењу једанаестераца и побиједила резултатом 3:2 чиме је освојила бод. Стријелици за домаћи тим били су Чогурић, Јововић и Костић а Вранин и Јосиповић за Рудар.

Будва је наступила у саставу: П. Вуковић, Д. Вуковић, Јововић, Обрадовић, Чогурић, Радуновић, Костић, Поповић, Бркуљан (Пима), Пејовић, Пићан (Веиновић).

Будвани су најбоље пласирани тим из Црне Горе у новоформираној лиги. Заузели су на крају седмо место са 35 освојених бодова. Фудбалери које је веома успјешно водио искусни Боро Лазовић тријумfovili су у 15 утакмица, 13 пута су поражени из шест нерешених утакмица пет пута су пеналима потврдили бод. Гол разлика је позитивна 41-37. Ако се има у виду да су се иза Будве пласирале такве екипе као што су бивши друголигаши Титоград, Јединство, Борац, Босна и друге, онда се може рећи да су наши фудбалери више него успјешно стартовали у вишем рангу такмичења. Истина почетак је био много боли, потом су услиједиле осцилације у игри, што је доносило и промјенљиве резултате, али када се све сабере, „крштење“ у новој лиги било је право. Ова млада и полетна екипа, у којој има и оних који су испекли фудбалски занат, уз веома добро стручно вођење, може да оствари и још боље резултате. За то ће бити потребно више дисциплине, рада и можда неких играчких освежења о чему управа клуба сигурно размишља у паузи између два првенства.

Шампион у овој групи је екипа Искре из Бујајна, која ће се од јесени такмичити у јединственој другој лиги, док се из лите селе у нижи ранг екипе Игала и Ловћена.

С. Грегорић

УОЧИ 18. РОЂЕЊАДА:

КУЛТУРНО-ИНФОРМАТИВНИ ЦЕНТАР
-Приморске новине-
Број: 619
Будва, 13. јуна 1989. године

13.06.89
501-7271-89

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ БУДВА
-Извршном одбору-
БУДВА

Објављење о спомен-објављивању рада
"Primorskih novina".

Већ неколико дана, таčnije od petka 9. јуна, zbog pritiska za iseljenje iz kancelarije u zgradi "Skupštine opštine, onemogućava se rad "Primorskih novina", pa ovim najoštrije protestujemo i upozoravamo Vas na sledeće:

- 1) Kancelarija u zgradi Skupštine opštine Budva dodijeljena je "Primorskim novinama" istovremeno kada i ostalim organima uprave, društveno-političkim i društvenim organizacijama.
- 2) Nijednom zvaničnim aktom "Primorske novine" i Kulturno-informativni centar nijesu obaviješteni da treba da napuste ovu kancelariju. Nije nam poznato po kojoj i čijoj odluci i na osnovu kojih razloga. Nasilo i neovlašćeno uvlacenje drugih radnika organa uprave u kancelariju "Primorskih novina" (9. juna), zatrpanje ulaza u kancelariju ostacima nameštaja i građevinskog materijala (12. juna), povredivanje pečata kojim su vrata bila zapećaćena uz obavještenje da se ne dozvoljava ulaz u kancelariju (13. juna) i nevraćanje ključa kojim su vrata otvorena 9. juna, daju zaista ružnu sliku o poslovnosti, kulturi i moralu pojedinim radniku organa uprave SO i takve njihove postupke nikako ne možemo prihvati kao metode rada u ovoj sredini i u ovom društvenom trenutku.
- 3) "Primorske novine", koje inače rade u otežanim uslovima, nemaju nikakvih drugih izgleda da obesbijede prostor za svoj rad s obzirom na materijalno-finansijsku situaciju lista i njegovog izdavača.

Molimo Vas da ovo imate u vidu! Radnicima "Primorskih novina" omogućite nesmetano korišćenje kancelarije u zgradi Skupštine opštine. Drugarski pozdrav.

DOSTAVLJENO:

-Naslovu,
-Opštinskoj konferenciji SSRN
-osnivaču lista,
-Opštinskim komitetu SK,
-Sekretarijatu unutrašnjih poslova.

Културно informativni centar
БУДВА
Директор,
Velibor Zolak
"Primorske novine"
Главни и одговорни уредник
Vladimir Stanišić
Уредниче

ИНФОРМАТОР

РЕД ВОЖЊЕ АУТОБУСА

14.50, 15.05, 18.05, 18.20,
20.10, 20.30; Улица 15.05.

ПОЛАСЦИ ВОЗОВА

Бар-Београд 9.55, 14.15,
20.45, 22.40.

Београд-Бар 10.35, 14.20,
22.10, 23.30.

Бар-Београд 5.00 (до 27.
августа), Бар-Ниш 19.55 (до
26. августа), Београд-Бар
5.20 (до 27. августа) 23.20
(автовоз до 27. августа),
Ниш-Бар 20.30 (до 25. авгу-
ста).

РЕД ЛЕТЕЊА АВИОНА

Тиват-Београд понеде-
љак 8.10, уторак 9.25, 15.50,
16.20, 19.00, четвртак 19.00,
субота 9.10, недеља 17.40.

Титоград-Београд понеде-
љак, уторак, сриједа,
четвртак и петак 7.20 и
21.15, субота 6.45 и 21.15,
недеља 7.20 и 21.15.

Београд-Тиват понеде-
љак 6.40, уторак 8.55, 10.20
четвртак 10.20, субота 7.40,
недеља 11.50.

Београд-Титоград понеде-
љак и уторак 5.55 и 19.50,
сриједа 5.35 и 19.50,
четвртак и петак 5.55 и
19.50, субота у 5.20 и 19.50,
недеља 5.55 и 19.50.

ФЕРИБОТ

„Свети Стефан“ на линији
Бар-Бари недељом и
четвртком у 22.00, а на линији
Бари-Бар понедељком и петком у 22.00.

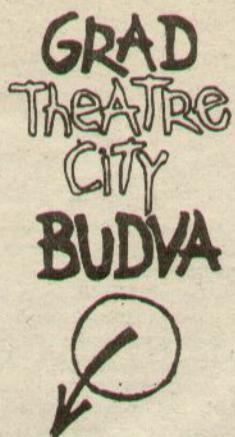
ТЕЛЕФОНИ

Хитна помоћ 94, Ватрогасна јединица 93, СУП 92,
Апотека Будва 41-944, Апотека Петровац 61-318, Аутобуска станица Будва 41-600,
41-121, Петровац 61-510,
Такси станица Будва 41-409,
Пословница ЈАТ 41-210, 41-641, Жељезничка
станица Бар (085) 22-210,
Прекоокеанска пловидба
Бар (085) 21-441, Пословница ЈАТ Титоград (081)
44-248, Пословница „Адрија-
авијапромет“ Титоград (081)
44-284, Аеродром Тиват (082) 61-336, Аеродром Титоград (081) 31-550.

GRAD
TheATRE
CITY
BUDVA

Приморске новине

Лист ССРН општине Будва. Издавач Културно-информативни центар Будва. Директор ВЕЛИБОР ЗОЛАК. Уређује Редакциони колегијум. Главни и одговорни уредник ВЛАДИМИР СТАНИШИЋ. Адреса Редакције: „Приморске новине“ 85310 Будва. Телефон (086) 41-87, 41-194. Жирорачун 20710-603-1809 код СДК Будва. Штампа НИО „Победа“ ООУР „Графичка дјелатност“ Титоград. Претплата за годину дана 90.000 динара, за иностранство 30 УСД. Рукописи се не враћају.

DODATAK „PRIMORSKIH NOVINA”**PROGRAM FESTIVALA
„GRAD-TEATAR '89.”**

1. jul – 20. avgust 1989.

JUL								
1. jul	Balet	– Festivalska produkcija: „BOLERO”, koreografija D. Zlatar Frej	26. jul	Ulični teatar	– „COMEDIA DELL ARTE”, Pozorište Dobrica Milutinović”, Sremska Mitrovica	7. av-	Teatar gust	– „DIDRO”, režija Aleksandar Mrevlišvili, Tbilisi state Georgian theatre Metechi, USSR
	Teatar	– Festivalska koprodukcija: I. Brešan „HAMLET U MRDUŠI DONJOJ”, režija Branislav Mićunović, Zvezdara teatar, Beograd		Koncert	– OFF program: Robert Bollea, klavir, Italy		Promocija	– „Sjećanja, snovi, razmišljanja” Karl Gustav Jung, izdavač „Mediteran” Budva
2. jul	Balet	– Festivalska produkcija: „BOLERO”, koreografija D. Zlatar Frej	27. jul	Ulični teatar	– „AUDICIJA”, Živko Vukojević, Niš	8. av-	Koncert	OFF program: Bajaga i Instruktori
4. jul	Ulični teatar	– „TRAFICO”, režija Andrzej Sadowski, Teatar „Mandala”, Krakow, Poland	28. jul	Teatar	– Festivalska produkcija: „KANJOŠ MACEDONOVIC”, režija Vida Ognjenović, premijera	9. av-	Koncert	– FESTIVAL GITARE: The De Falla trio USA
	Teatar	– „THREE, TWO, ONE”, režija Andrzej Sadowski, Teatar „Mandala”, Krakow, Poland	29. jul	Ulični teatar	– „AUDICIJA”, Živko Vukojević, Niš			– FESTIVAL GITARE: Echat Musa, France
5. jul	Ulični teatar	– „PIF, PAF, PUF”, Režija Mladen Merzel, kazalište „Daska”, Sisak	30. jul	Teatar	– Festivalska produkcija: „KANJOŠ MACEDONOVIC”, režija Vida Ognjenović,		Ulični teatar	– „U BOGA MI VJERUJEMO”, režija Miško Đukić, Art grupa za produkciju nove svijesti „Inferno”, Titograd, premijera
6. jul	Koncert	– MOZART FEST: Maja Jokanović, violina Nevenka Popović, klavir	31. jul	Okrugli sto	– Promocija kritičkog izdanja „Izabranih djela” Stefana Mitrova Ljubiše u 5 knjiga	10. av-	Koncert	– FESTIVAL GITARE: Diego Carmona i Miguel Castanos, Spain
7. jul	Koncert	– MOZART FEST: Sofijski solisti sa Aleksandrom Madžarom, klavir i Sretenom Krtićem, violina		AVGUST			Ulični teatar	– „U BOGA MI VJERUJEMO”, režija Miško Đukić, Art grupa za produkciju nove svijesti „Inferno”, Titograd
8. jul	Koncert	– MOZART FEST: Sofijski solisti, Bulgaria	1. av-	Koncerti	– JAZZ TOWN: – Dave Mc Kena, klavir, Canada – Lolita, Ljubljana, – Mikan Zlatković United band, Beograd, – Bi bap kvartet, Beograd, – Gradska muzika Budva i drugi	11. av-	Koncert	– FESTIVAL GITARE: Pablo de la Crus, Spain
	Ulični teatar	– „DEREVO”, Leningrad, USSR	gust		– JAZZ TOWN: – Miklin Karlheinz Band, Austria – Kvartet Stjepka Guta – Mikan Zlatković United Band, Beograd – Bi bap kvartet, Beograd – Lolita, Ljubljana – Gradska muzika Budva i drugi	12. av-	Teatar	– „SHAKESPEARE THE SADIST”, režija Branko Brezovac, OKC Zagreb
9. jul	Koncert	– MOZART FEST: Sofijski solisti sa Ljubišom Jovanovićem, flauta i Brankom Janjanin, harfa	2. av-	Koncerti	– JAZZ TOWN: – Leonid Ptaško, klavir, USSR – Miklin Karlheinz Band, Austria – Kvartet Stjepka Guta – Bi bap kvartet, Beograd – Lolita, Ljubljana – Gradska muzika Budva i drugi	13. av-	Teatar	– „FRANCKE STEIN UCÍ TANGO”, autorski projekat Siniše Miletića, Zagreb premijera
	Teatar	– „DEREVO”, Leningrad, USSR	gust		– Festivalska produkcija: „KANJOŠ MACEDONOVIC”, režija Vida Ognjenović	14. av-	Teatar	– Festivalska produkcija: BORGES „ALEPH”, režija Branko Brezovec
10. jul	Koncert	– OFF program: Đorđe Balašević	3. av-	Koncerti	– Festivalska produkcija: „KANJOŠ MACEDONOVIC”, režija Vida Ognjenović	15. av-	Teatar	– „FRANCKE STEIN UCÍ TANKO”, autorski projekat Siniše Miletića, Zagreb
11. jul	Teatar	– Festivalska koprodukcija: D. Zajc „MEDEJA”, režija Vito Taufer, Dramski teatar Skopje, premijera	gust		– Festivalska produkcija: „KANJOŠ MACEDONOVIC”, režija Vida Ognjenović	16. av-	Teatar	– „KEBAJUĆI GODOA”, režija Zvone Šedlbauer, Kamerni teatar 55, Sarajevo
12. jul	Teatar	– Festivalska koprodukcija D. Zajc „MEDEJA”, režija Vito Taufer, Dramski teatar Skopje		Teatar	– MOSKOVSKI MADRIGALISTI, USSR	17. av-	Teatar	– Festivalska produkcija: „ORESTIJE”, režija Rahim Burhan, Teatar Roma „Pralipe”, Skopje
	Koncert	– OFF programa: Ksenija Zečević, klavir	4. av-	Teatar	– „ISUS IZ NAZARETA”, režija Aleksandar Mrevlišvili, Tbilisi state Georgian theatre Metechi, USSR	18. av-	Teatar	– Festivalska produkcija: „ORESTIJE”, režija Rahim Burhan, Teatar Roma „Pralipe”, Skopje
13. jul	Koncert	– Kamerni orkestar RTT, Titograd	5. av-	Teatar		19. av-	Balet	– DONALD BYRD /The Group, New York, USA
	Koncert	– OFF program: Marian Mika, klavir, Poland	6. av-	Teatar		20. av-	Teatar	– „LEAR...”, režija Carlos Marqueri, La Tartana Teatro, Madrid, Spain
14. jul	Mjuzikl	– Festivalska produkcija: „JEDUPKA”, režija Rahim Burhan, Teatar Roma „Pralipe”, Skopje premijera		Koncert			Koncert	– Hor „Josif Marinković”, Zrenjanin
15. jul	Mjuzikl	– Festivalska produkcija: „JEDUPKA”, režija Rahim Burhan, Teatar Roma „Pralipe”, Skopje						
16. jul	Mjuzikl	– Festivalska produkcija: „JEDUPKA”, režija Rahim Burhan, Teatar Roma „Pralipe”, Skopje						
17. jul	Pantomima	– Stewart Fischer, USA						
18. jul	Teatar	– R. Radovanović: „ORIGINAL FALSIFIKATA”, režija Slavenko Saletović, Zvezdara teatar, Beograd						
	Pantomima	– Stewart Fischer, USA						
19. jul	Teatar	– R. Radovanović: „ORIGINAL FALSIFIKATA”, režija Slavenko Saletović, Zvezdara teatar, Beograd						
	Ulični teatar	– S. Grabovac: „IZLOG”, režija Zvonimir Pavlović, Interventna trupa „Forgov”, Novi Sad						
20. jul	Mjuzikl	– Festivalska produkcija: „JEDUPKA”, režija Rahim Burhan, Teatar Roma „Pralipe”, Skopje						
	Teatar	– OFF program: „ŠEHEREZADA”, autorski projekat Marijane Prpa						
21. jul	Mjuzikl	– Festivalska produkcija: „JEDUPKA”, režija Rahim Burhan, Teatar Roma „Pralipe”, Skopje						
	Pantomima	– „MIKROORGANIZMI”, režija Ištván Lalić, Kulturni centar, Novi Sad						
22. jul	Teatar	– Festivalska koprodukcija: I. Brešan „HAMLET U MRDUŠI DONJOJ”, režija Branislav Mićunović, Zvezdara teatar, Beograd						
	Ulični teatar	– „CIRKUS KANSKY”, Gledališće Ane Monroe, Ljubljana						
23. jul	Ulični teatar	– „CIRKUS KANSKY”, Gledališće Ane Monroe, Ljubljana						
	Teatar	– Festivalska koprodukcija: I. Brešan „HAMLET U MRDUŠI DONJOJ”, režija Branislav Mićunović, Zvezdara teatar, Beograd						
24. jul	Ulični teatar	– „STRELİŞÇE CIRKUS KANSKY”, Gledališće Ane Monroe, Ljubljana						
	Ulični teatar	– „COMEDIA DELL ARTE”, Pozorište Dobrica Milutinović”, Sremska Mitrovica						
25. jul	Ulični teatar							

PRODUKCIJE FESTIVALA**MEDEJA**

PRODUKCIJA Grada teatra i Dramskog teatra Skoplje prema uzoru na Euripidovu **Medeju**, po tekstu **Dane Zajca**. Medeja je jedna od najsnaznijih antičkih tragedija i kao takva ne presušna inspiracija od antike do danas. Režiju „Medeje” radi **Vito Taufer** scenografiju i kostime **Barbara Stupica**, muziku **Igor Leonardi** maske **Alenka Nahtigal**.

Drama ima 13 lica, uloge **Jasona i Medeje** igraju **Branko Gorčev i Majda Tušar**.

„JEDUPKA”

PROJEKAT zamišljen kao spektakl sa muzikom i igrom u izvođenju teatra Roma „Pralipe“ iz Skoplja. Jedupka je ciganski mjuzikl nepoznatog dubrovačkog autora iz 16. vijeka sa bogatim kostimima, puno muzike, pjesme, plesa, sa likovima cigana i ciganki koji u sebi nose strast svog lutajućeg, romantičnog naroda.

Mjuzikl, čiji univerzalni jezik nema prepreku u komunikaciji, namjenjen svakoj vrsti publike režira **Rahim Burhan** koristeći neiscrpnu imaginaciju stvarajući slike iz sna i jave.

Јован Саватовић: Манастир Прасквица

ВИДА ОГЊЕНОВИЋ

КАЊОШ МАЦЕДОНОВИЋ

ДРАМА У ТРИ ДЕЛА ПРЕМА СТЕФАНУ МИТРОВУ ЉУБИШИ -

СТЕВАН	ЛИЦА	Љути, напрасити Андровић
КРСТО...		
... ПОЗИВАР и огласник, чује се од Прасквице до Куфина.		
СТИЈЕЛО...		Суђа, чија је ретко пориче.
НИКОДИМ...		Зову га и Мркодим.
РАДО...		Жељан света.
МИТАР...		Паметани мудрац. Пуна уста народних изрека.
ГОЛУБ...		Питом и лукав, на прилику своме имену.
ЛУКА...		Лукавији и од голуба.
ВУКАЦ...		Најлепши, а храбар.
ДАСКАЛА...		Иконописац.
ИСКУШЕНИК ФИЛИМОН...		свештеник, учитељ иписар.
ОТАЦ ГЕРАСИМ...		КАЛАУЂЕР ПУТНИК.
КАЊОШ МАЦЕДОНОВИЋ...		Ниска струка, а опасна корака!
ФУРЛАН...		Одметник, ражаловани заповедник брода.
ФРАНЦИСКУС ФОСКАРИ...		Млечачки дужд.
ДРУШКО ДЕ КАТАРО...		ТУМАЧ И СТРАЖАР
НИКОЛО ДИЕДО...		Капетан од страже у Млечима.
РЕКТОР АНДРЕА ДА МОЛИН...		Дуждев доглавник.
ИВКА...		Некад пчела, некад оса, бацала чини на Кањаша.
... ВИДОСАВА		Ањена другарица, кћер Голубова коју је Вукац уграбио за жену.
КАТНА...		Ивкина маћеха.
ЂОВАНА ГРАЦИЈА ФОСКАРИ...		ДУЖДЕВА КЊЕРКА
СИЊОРА ДЕ ДОЛЧИ...		Њена дружбеница.

І ДЕО

С БРАДОМ ИЛИ БЕЗ БРАДЕ?

(Двориште манастира ПРАСКВИЦА. Време после јутарње службе. Управо се око Стола од правде окупљају судбено веће Суда добрих људи. Искушеник Филимон послује око стола. Приправља прибор за писање, примише столице.

Стијепо, угледан старији „судја“ износи книгу „ЦАРОСТАВНИК“ и свечано је положај на Стол од правде.

Пристижу остале судје и „кметови умолнци“.

Ударажуј црквена звона. Бруји нека тужна музика кроз коју се чује песма младе девојке која стоји у горњем делу дворишта испод дрвета.)

ВИДОСАВА

(лев) ИШ СОКОЛЕ ИЗА ГОРЕ, МРСКОМИЈЕ ПЕРЈЕ ТВОЈЕ, ОПАКО ЈЕ ОКО ТВОЈЕ ТИЦО ГРАБЉИВА, ТИЦО ГРАБЉИВА...

ИШ СОКОЛЕ, ИЗА ГОРЕ ПРОЛЕТИ МИМИМО ДВОРЕ, ЛОВЦИ ЂЕТЕ УЛОВИТИ, КРИЛА ЂЕТИ САЛОМИТИ, ТИЦО ГРАБЉИВА, ТИЦО ГРАБЉИВА...

НЕ СПУШТАЈ СЕ НИЗ ЛИТИЦУ И НЕ ГРАБИ ПРЕПЕЛИЦУ, ЛОВЦИ ЂЕТЕ УЛОВИТИ;

КАНДЕ ЂЕТИ ТИЗАТУПИТИ, ТИЦО ГРАБЉИВА, ТИЦО ГРАБЉИВА, ТИЦО ГРАБЉИВА... (У додњем делу дворишта, на каменој клупи, куња стари калуђер испосник, отац Герасим. Два млађа човека (Крсто и Раде) му прилазе, пажљиво га ис поштовањем подижу и помажу му да крене ка Столу од правде. Путем Раде покушава да неприметно измери калуђера од камилавке до земље, плетени тканим ужетом. То му слабо полази за руком, јер се калуђер стално врпољи као да се брани од мува.)

Из цркве излази Митар, креће према столу, али се нечега присети, па се врати у цркву.

У самом дну дворишта наочита млађа жена нешто усрдио објашњава чудљивом девојчету, које се стално људи и врпољи. Жена држи у руци брижљиво замотану дашчицу. Понекад том дашчицом замахне на девојку, али се на време тргне. Затим притече девојци хаљину око струка, загледа и даје јој последња упутства.)

КАТНА

Заврни рукаје, ма не превисоко, па плахо оплакни скалине, а да остану чисте ко да су од стакла. А брзо да се вјетар око тебе игра. Онда сваку траву између плача оплијеви, али

чује, нит види...

КАТНА

Ивка, јадна, године само мудрост додају...

ИВКА

Прекини сад ћу запејвати из свега гласа...

КАТНА

Момче љуби плахо, на мање. Данас ево га, сутра није га. А средовјечан човек дивно зна шта је женско и за шта је...

ИВКА

Запејаваћу!

КАТНА

Ја сам за твога оца удовица дошла, иако сам мало мање од њега млађа но ти...

ИВКА

(Пева) СТАРО МОМЧЕ СУВА ЈАВОРИНА СУНЦЕ ГРИЈЕ, А ЈАВОР СЕ СУШИ ДАЖД УЛИЈЕ, А ЈАВОР СЕ РУШИ...

КАТНА

Мучи, грдна, остадосмо да нас за руту обадвије!

ИВКА

МЛАДО МОМЧЕ ВИТА БОРОВИНА СУНЦЕ ГРИЈЕ, БОР СЕ ВРХОМ ВИЈЕ ДАЖД ОКРЕНИ, А БОР ЗА-ЗЕЛЕНИ!

(Катна јој ставља руку на уста, па кад види да изнад њих пролази Митар идући из цркве, брзо загрли Ивку.)

КАТНА

Лијепо грољо.

КАТИНА

Смијајете нам се. Ово је моя покојна баба пјевала да се смијемо док сам била дјевојчицом, па намолих Ивку од жеље, а покојница за душу да запје...

ИВКА

Питај га.

КАТНА

Не бих за живот брата!

ИВКА

Запејаваћу још гору!

КАТНА

Не, кукавице црна!

ИВКА

Па питај!

КАТНА

Врну ли се то Кањаш из Млетака, неко рече?

МИТАР

Није да знам.

КАТНА

Научили смо неки лијек једног куми из Црмнице, па...

МИТАР

Е.

ИВКА

Питај кад му се надају!

КАТНА

Боље нека ми десно око искаље на ову плочу!

ИВКА

КО ЂЕ СТАРА ДВОРИТИ МАГАРЦА...

КАТНА

А биће да му се надају брзо?

(Митар је прошао, близу је калуђера и момцима, па је не чује)

ИВКА

Не чује те!

КАТНА

А кад му се надају?

(Митар разговара са Стеваном и Крстом, па на њих два више не обраћа пажњу. Ивка отрне дашчицу из Катнићих руку, па је прислони себи уз груди)

ИВКА

Свети Никола, или који си да си, лијеп си ко по ноћи звијезда, молим ти се, примакни данас ту галију, нека пристане...

КАТНА

Дако га дје прождере каква малахна срђелица недје на море!

ИВКА

Запејаваћу!

КАТНА

Ако се нађе без капе, моћи ће га заложити одједном, ону силу!

ИВКА

СТАРУ КОЊУ МУВЕ ТОВА

РЧИНЕ...

(Катна жури према столу од правде.)

СТИЈЕЛО

Да се започиње судјење! Јуди!

МИТАР

Шта то радите од тога божијега угодника, што се гријешите, бога ради?

КРСТО

Од лијека се ово чини. Оће Раде да му узме омјеру!

МИТАР

Ошта лијечи?

КРСТО

Од свашта.

БАДЕ

Помози, Митре, кумства ради! Пада ми један мали брат с горе, па му у рождданик рече да му се добави омјера Витлејемскога калуђера и да се шњоме опаше у пријекст, па ће му се бољка макнити ко божијом руком!

МИТАР

Бојим се да није гријех, а и мени би требала једна од задуве!

КРСТО

Није гријех кад је за лијек. Било би да је за смјех!

МИТАР

Па узе ли ти?

РАДЕ

Не знам, не могу да угодим да је права...

МИТАР

Добро пази! Не смијеш у кућу уносити криву омјеру, то је готово зло...

РАДЕ

Заговори га мало, па ћу и теби...

(Митар нешто пита оца Герасима, окреће га према мору и показује руком у даљину. Отац Герасим се исправља и загледа тамо када му Митар показује. Ивка Пролети мимо њих са ведром воде. Стијепо лупа руком у сто. Музика.)

СТИЈЕЛО

Зачамасмо, људи? Невоља је да се почиње! (Устаје, ставља десну руку на „Цароставник“, па гласно и ауторитativno оточије судско већање) Часне судје, кметови умолнци, богоугодници и племеници! Данас се за овим столом од правде пресуђује смущење око иконе и грабеж дјевојачки.

Бог је сами, слава му задовијек, послао међу нас оца Герасима, Калуђера путника и Витлејемског ајсосника, који ће нам икони бити за тумача...

ГОЛУБ

Умолио бих, Суд добрије људи, да се о мојој тужби најприје забавимо, прешан сам дома...

СТИЈЕЛО

Твоја је тужба до више приче. На ствари ј

КАТНА
Шта ће то рећи, је ли, или није?

СТИЈЕЛО

Оче Герасиме, је ли ово овдје Свети Никола, слава му и мијос?

ОТАЦ ГЕРАСИМ

Чуо сам да је Рус!

КРСТО

Пуштите мене! (Виче) Оче Герасиме, је ли ова прилика Свети Никола зимињ?

(Отац Герасим најзад чује шта га питају, загледа икону, приноси очима, одмиче, жмигра, окреће, па припита Крста)

ОТАЦ ГЕРАСИМ

Нешто не видим добро, има ли дугу браду?

КРСТО

Нема!

ОТАЦ ГЕРАСИМ

А је ли му ово владичанска златоткана до земље, а по њој крсти и звијезде као по ведру небу?

КРСТО

Није!

ОТАЦ

Је ли му у једној руци крст, златан, а у другој књига заклоњена?

КРСТО

Није!

ДАСКАЛЕ

Јес књига!

ОТАЦ ГЕРАСИМ

Е, онда то није Свети Никола!

МИТАР

Може ли икако да се призна Свети Никула без браде и одежде до земље?

КРСТО

Чујеш ли шта ти обац Герасим каже! Не може!

МИТАР

Бројају ли се слова? Одје пише да то јес Свети Никола!

КРСТО

Оче Герасиме, то што слова кажу, броја ли се?

ОТАЦ ГЕРАСИМ

Није ово Свети Никола! Свети Никола је стари светац!

КАТНА

А куку да ми је! Мене је од нешто штукнуло тек сам видјела дјеља Даскале приписа она неколика словца на икону покле је паре узео...

ОТАЦ ГЕРАСИМ

Има ли у руци стријелу и за пасом тоболац?

СТИЈЕЛО

(Загледа у икону) Нема!

ОТАЦ ГЕРАСИМ

Онда је то Свети Тодор Тирон!

ДАСКАЛЕ

Нема стријеле ни тоболац!

КАТНА

Ај куку! Да је барем Свети Стеван, за њега сам слушала, дала бих је брату, њима је то црковна слава, а шта ћу с тијем Тодором, на јад ми дошо...

КРСТО

Дјецо моја, што се толико сви иза гласа дерете? Не вља да толико урлате пред црковнијем вратима. Жалости што сте сви тако млади оглуњули! Биће да је то од овога вјетра!

Ја залуду говорим, али шта ћу кад ви не чујете! Ово одје није Свети Никола! Свети Никола није дјаче, него старац, владика!

ДАСКАЛЕ

Часни суде, добри оче, благослови, грешан јесам! Опрости ми најприје на мнозинији! Очи виде, које виде, да ово јес прилика млађега свешта. Но ни Свети Никола није могао оistarјети ни владичити, а да није момковао и дјаковао. А између мене иове жене није било погодбе у које ћу га годинеписат, но да буде лијепа икона, фино обојена, да је милиокрвна прилика, да не пушта уље...

СТИЈЕЛО

Чуо си дивно оца Герасима: Свети Никола има бити писан са брадом и у одежди!

РАДЕ

(Гледам, људи, ову прилику, па мислим да свакога свешта

треба писати, да је млад и лјеп, да их гледамо у крепкости и њима би то било милије....

СТИЈЕЛО

Удри се, Раде, по зубима! Има и стараца и лијепијех!

РАДЕ

Па онако!

СТИЈЕЛО

Оћеш ли ти, Даскале, да се правдаш да је ово млади Свети Никола зимињ?

ДАСКАЛЕ

Ођу!

СТИЈЕЛО

Па како га онда отац Герасим није препознао?

ДАСКАЛЕ

Нити гледа, нити види!

СТИЈЕЛО

Н елај! Не вријећа божијега угодника! Његове су очи божје, мало издаље и удобље виде но наше!

ДАСКАЛЕ

Нико од нас живије није Светога Никола гледа очи у очи да зна каква је његова зрака била! Ми га даскали грешним својим рукама пишем по казвању и пренашамо му лик из стародрвених икона...

СТИЈЕЛО

Па је ли теби ико каживао за Светога Никола малојећнога?

ДАСКАЛЕ

Јес промисао божја што ми руку води...

СТИЈЕЛО

Да то вља да се Свети Никола пише комомчић, сјетио би се тога неко и прије тебе, Даскале!

ДАСКАЛЕ

Ово је Свети Никола дјакон, а не момчић!

СТИЈЕЛО

Цио вијек се тај светац пише с брадом, а теби то не вља! Признај кривицу, боље тије, мања ће ти глоба бити!

ДАСКАЛЕ

Људи, каква је кривица што сам свеца написао да је млађи и лјепши, да су боје свјетлији! да је небо иза њега модрије!

МИТАР

Па је да питамо поново оца Герасима!

СТИЈЕЛО

Не, ко ће га дозвати? Но да судимо кривицу ко што је видио!

ДАСКАЛЕ

Суде добрих људи, ја сам...

ИСКУШЕНИК ФИЛИМОН

Часни суде, има црковни устав по којем се иконе имају писат! Јес Свети Никола стари светац и јес Владика и јес закон од цркве да се тако има и писат! Ако га рука мајсторска напише друкчије, па ако је прилика написана племенинто, то јес гријех о закон, али црковни, не људски...

СТЕВАН

Даскале је ову жену преварио! Записао је на икону да је Свети Никола, а није!

СТИЈЕЛО

Је ли крив? (Сви ударају руком по столу у знак да се слажу да јесте крив.)

ДАСКАЛЕ

Богоугодни људи, ја сам божји и ваш! Гршан јесам за много, али нијесам за ово! Девет је тврдије кора на хљебу од заната иконописца којем сам се мало сам научио, а мало ми бој руку води! То је занат скуп! У Млетке ми на годину оде капа сребрњака за боје, злато и липову даску која мора бити из осоја које мора не види! И сад чекам Каноша да ми нови наруч донесе. А лежи ми нарачак прилика није проданих ни поговенијих! Позлати тамни, липовина гриња, а ја плаћам кравату камату да ми вересија не погине! МИТАР

Шта кукаш ко да их сабе даваш! Теби се иконе плаћају, те добро!

ДАСКАЛЕ

Од десет купаца половина их плати што само хће, а осатли дигну икону на причек, до уља до вуне, док бог примисли, или путник пропути, а ја зјам на звијезде, о злу ручку, а горњој вечери!

СТИЈЕЛО

Немој тако, почек је трговину

ни дар од бога!

Даскале

Јес то. Али, кад приспије рок, још их десетина ће носе иконе на повраћај.

Један што му је сјеновита, један што му је одвише жута, некоме је мргодна, а некоме се клобучи позлата. Неки каже да му се светац ш ње по ноћу руга, други кажу да му се жена од иконе страши, јер су у свеца превлике очи! Е дај ти сад угоди, а неки ме још и суду туже!

СТИЈЕЛО

Пишти ти лијепо браде ће треба, а одежде како вља и бог заповиједа, па тенеће тужити!

ДАСКАЛЕ

И то је жива мука, часни суде! Кај напишем приликом сва који се на приморју славе, до ју ова из планине и стану налазити мане: те мрки су ти некако, те латинска имена. Траже некакве Лесендре, Бурлике, Синије, Огњенице! Па пошто ме замучи и истроши, не дођу до откупе, а приморци неће свеца скитача, тер ми та-

СТИЈЕЛО

ко иконе стоје непродане! Зато их све пишем како ја оду! Мало живље ликом, а бојом више јаснијом, да су наочти, просвијетљени! Ионако су ми они једини утежа у неимаштини!

СТИЈЕЛО

А име напишеш отприлике, па приличило не приличило лику!

ДАСКАЛЕ

Шта је име, ако се коме лик допада?

СТИЈЕЛО

Ето, то ти је кривица за коју ти судимо!

ДАСКАЛЕ

Крив сам што пишем иконе да се допадај!

СТИЈЕЛО

Не но што је теби да су лије, а не да су тачне!

ДАСКАЛЕ

Суде добрих људи! Погледајте како је ово благообразна прилика, видите ли ову питому боју шеничнога зрна, где мордица облака изнад свечеве главе!

</

ВИДОСАВА
Онако ми помога овај угодник!

КРСТО
Па шта вреди заклетва на ћосава свеća:

(Сви се смеју. Стијепо их љутито умирују. Отац Герасим се прене и гледа чemu се смеју, па се и он мало смешка. Ивка проноси воду. Раде је ухвати за руку, да јој затражи воду, она крикне. Сви се окрену та-мо, Ивка стоји и стидљиво захвата воду и пружа Раду.)

ВУКАЦ
Не треба ође никакве заклетве, људи! У нас је било добре воље мимо свакога договора! Иако ми је срамота ође пред вами причати беспошлице али би кажем да силе није било друге до да је утрабим! Знате и сами да за ту силу чоек није крив!

МИТАР
Нема сile, осим божије, за коју суд не важи!

ВУКАЦ
Има и ова, а она јес од бога!

СТЕВАН
Која је то сила? Како јој је име? Кажи?

ВУКАЦ
Прођимо се, људи, тога!

СТЕВАН
Што не кажеш, јадове! Умијеш грабит дјевојке, то те није стид!

ВУКАЦ
Што ћу говорит нешто што сви знајте?

СТЕВАН
Нека каже Видосава!

ГОЛУБ
Окле она зна?

СТЕВАН

Па то је сила из куће поније-ла!

МИТР
Видосава, је ли ти Вукац ра-није говорио да ће доћи да те утраби?

ВИДОСАВА
Није, само ме јес гледо!

МИТАР
Како?

ВИДОСАВА
Овако.

Музика. Ивка Запева, Видосава прихвата песму. Светло се мења).

ИВКА
ГРЛИЧИЦА ПРОСО БИРА, ТРАЖИ ЗРНО БИСЕРОВО, ДРОБАН БИСЕР, СИТНО ПРОСО, КЉУНОМ, ЉУНОМ, КРИЛОМ, КРИЛОМ, ОВАКО, ОВАКО, ОВАКООО

МИТАР
А јеси ли гледала ти њега?

ВИДОСАВА

Јесам.

МИТАР
Како?

ВИДОСАВА

Овако.

(Музика. Промена светла.

Ивка поново запева, а Видосава приhvата)

ИВКА
ПИТАЛА јЕ ДРУГРИЦА, ШТО ПРЕБИРАШ СИТНО ПРОСО, ГРЛИЧИЦЕ ДРУЖЕНИЦЕ, ДРОБАН БИСЕР НАЋИ НЕЂЕШ, БИСЕР ТИ ЈЕ У ЗУБИМА, НАСМЈЕШИ СЕ, ПОКАЖИ ГА, БИСЕР ТИ ЈЕ У ЊЕДРИМА, ОКРЕНИ СЕ ПОКАЖИ ГА, КЉУНОМ, КЉУНОМ, КРИЛОМ, КРИЛОМ, ОВАКО, ОВАКО, ОВАКО...

СТЕВАН
Па ти си га то, Видосава, на-мамила гледајући.

ВИДОСАВА

Нијесам!

СТЕВАН
Није сва та сила надошла од гледања?

ВИДОСАВА

Не знам?

СТЕВАН
Шта не знаш? Што си гледа-ла, могла си очима у земљу!

(Музика. Промена светла, Ивка пева.)

ИВКА
МОЈЕ СУЗЕ ПОКАПАЛЕ, БИСЕРОМ СЕ ПРЕТВОРИЛЕ, ПУНАНО ИХ СИТНО ПРОСО, ПЛАКАЛА САМ ДУТО ЈЕТО, СУЗОМ, СУЗОМ, ЈАДОМ, ЈАДОМ, ОВАКО, ОВАКО, ОВАКО...

ВУКАЦ
Обоје да смо у земљу, очима и тијелом до грла, и тамо бис-мо се састави том силом! Цаба-је сад причати!

СТЕВАН
Кажи, женетино, која је то сила?

ВУКАЦ
Немој ође да крв лине...

СТЕВАН
Кад ти није мука да грабиш туђе дјевојке, што ти је мука да кажеш која те то сила на-ћерала...

ВУКАЦ
Нијесам грабио туђу вје-војку, но моју!

СТЕВАН
Видосава, кажи ти која је то сила!

ВУКАЦ

Прекини!

СТЕВАН
Што, кад је умјела намамити грабљеника погледом, може ође рећи и што је...

ИСКУШЕНИК ФИЛИМОН

Ово је треота!

ГОЛУБ
Не мичите данас ође ово чељаде. Ако ми је Вукац утрабио, није ми је одродио!

СТЕВАН
Није јој то више мука! Сви-кла се, сад је невјеста!

ГОЛУБ
О пас ти се пасјера меса на-гулио, женски јунач...

СТИЈЕПО

Станите, станите...

ИСКУШЕНИК ФИЛИМОН
Ти си крив, Голубе! Да је Видосави Вукац мрзак, имала је каđ од њега блежат, а теби је Вукац зет, па шта ћеш! То је црква везала, па сад каđ би ти пуко! Но притврди то, па ми да смо данас ође Вукацу сватови, а у тебе дома на ручак!

СТЕВАН
Не може се пресуђивати све на калуђерску...

СТИЈЕПО
Може теман овако како отац Филимон вели... Голубе, оћемо ли?

ГОЛУБ
Ја сам како суд заповиједа...

СТИЈЕПО
Ми смо њему ође мушкаре! Он је Вукац и наговорио да утраби Видосаву, да прође омање трошка... Сад се бије бувама...

РАДЕ
Ма људи, бог ради! Је ли, оно Кањош?

КРСТО
(загледа у даљину, сви скоче на ноге и гледају доле куда Рде показују. Стеван гледа устрани. Видосава се склања код Ивке и помаже јој да пле-ви траву). Није, један, оно је неко дијете!

РАДЕ
Шта би дјетету онолико членка и мач о пасу?

СТИЈЕПО
Баш оно јес Кањош!

МИТАР
Није!

КРСТО
Ја бих по висини реко да јес!

РДЕ
Каквој црној висини! Оћеш рећи по низини!

СТИЈЕПО
Јес Кањош!

ВУКАЦ
Јес, јес!

ГОЛУБ
Ма није, људи!

ВУКАЦ
Па баш није!

РАДЕ
Ма шта причате! Ко би други

могао бити онако окретан и живуљаст! Нијска струка, а жив и ћептеран, да би се на игли вртио!

СТИЈЕПО
Ја бих рео да јес!

ИСКУШЕНИК ФИЛИМОН
Исто се некако чини да је неко дијете!

СТЕВАН
Јес дијете!

ВУКАЦ
Е ниеј дијете, него Кањош!

РАДЕ
Кањош!

КРСТО
Кањош, позно бих га у иља-ду!

СТИЈЕПО
Ако је Кањош, он је један у иљаду!

КАТНА
Јес оно Кањош ако га има!

МИТАР
Окле ти знаш?

СТИЈЕПО

Добар је глас доњиоо, о Кањошуу! Бићеш првјенац од сватова Вукаца Живковоа!

(Кањош пристиже. Музика покрива његов долазак. Он се са свима грли и љуби. Велика је гунтула да се сви са њим поздраве. Даскале остављају, па се грли са Кањошем.

Ивка, Катна, Видосава певају уз музiku песму о галији.)

ИВКА, КАТНА, ВИДОСАВА
ГАЛИЈА СЕ МОРЕМ

ЉУЉА, ЛАКА ЛАГАНА, ВАЛ

ЈЕ ВАЛУ НАДОДАЈЕ, ВЕТАР

ВТРУ ЗАОКРЕВЕ, САД ЂЕ

ДОЉЕ, САД ЂЕ ГОРЕ, ЛАКА,

ЛАГАНА...

МОЛИМ ТИ СЕ СИЊЕ МО-

РЕ, МОЛИМ ТЕ СЕ ПЛАХИ

ВЛЕТРЕ И ВАЛОВИ БЛЕ-

ЛОГРИ, НЕ ДАЈТЕ ЈЕ

МОРСКОЈ ВИЛИ, ТО ЈЕ ВИ-

ДА ЗАМАМНИЦА, НА ДНО

ВЕ ЈЕ ОДМАМИТИ, ДРАГОГ

БЕ МИ ЗАЧАРАТИ, ЛАКО

ЛАГАНО, ЛАКО ЛАГАНО...

(Кањош се са свима поздрави, па седа у врху стола. Предњим је бода са ракијом. Кањош је уморан, али задо-

вољан што је најзад међу сво-јима. Гледаши задовољно.)

СТИЈЕПО

Далек пут.

КАЊОШ

Е.

СТИЈЕПО

Ти, богами, затраја!

КАЊОШ

А!

МИТАР

Не би те задуго, мишљасмо

остадес онијем посранијем

Млечићима!

КАЊОШ

Оуф!

КРСТО

Како би на пут?

КАЊОШ

А како? Свакако!

МИТАР

Продаде ли трговину?

КАЊОШ

Очерупаше, знате њих!